

ผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลง
ระบบการฎีกาคดีแพ่งจากระบบสิทธิเป็น
ระบบการขออนุญาตฎีกา

โดย

นายเดชา คำสิทธิ
เลขานุการศาลฎีกา
ศาลฎีกา

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “ผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาคดีแพ่งจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา” ลักษณะวิชา การเมือง ของ นายเดชา คำสิทธิ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง ผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการปฏิรูปคดีแพ่งจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายเดชา คำสิทธิ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๑

ระบบการฎีกาที่สำคัญในปัจจุบันมี ๒ ระบบ กล่าวคือ ระบบการฎีกาแบบขออนุญาต และระบบการฎีกาแบบสิทธิ ด้วยเหตุที่ระบบกฎหมายทั้งสองมีหลักการแตกต่างกันทำให้มีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันด้วย เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่าคดีที่ยื่นฎีกาเรื่องใดสมควรอนุญาตให้ยื่นสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกา เพื่อลดปริมาณคดีที่จะยื่นสู่ศาลฎีกาซึ่งเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาจากระบบสิทธิมาเป็นระบบอนุญาต โดยยังคงหลักการเดิมให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่องการอุทธรณ์และฎีกาของศาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์กรของศาลครั้งใหญ่ด้วยโดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภายหลังจากที่มีการใช้ระบบอนุญาตฎีกา ในรอบปี ๒๕๖๐ มีคดียื่นสู่ศาลฎีกาเพียง ๙,๕๐๖ คดี เมื่อตรวจสอบสถิติคดีเกี่ยวกับคำร้องขออนุญาตฎีกา ณ สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ปรากฏว่าศาลฎีกามีคดีคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกาคงค้างจำนวน ๑,๙๑๐ คดี ซึ่งหากศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาแล้ว ศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง การที่ต้องส่งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้ศาลชั้นต้นอ่านให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา แล้วต้องส่งกลับคืนให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าตามขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นและยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนในส่วนของ การพิจารณาคดี และในปัจจุบันศาลหรือคู่ความจะใช้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวบรรทัดฐานนอกจากการตีความตามตัวบท ซึ่งการนำคำพิพากษาศาลฎีกาไปเป็นแนวนั้นก็ได้นำมาใช้ในคำร้องขออนุญาตฎีกาด้วย ดังนั้นเหตุผลในคำร้องขออนุญาตฎีกาก็คจะเป็นบรรทัดฐานให้กับสังคมและคู่ความเหมือนกับคำพิพากษา

ผลจากการวิจัยจึงเสนอว่าให้มีการแก้ไขข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งเพื่อลดขั้นตอน และความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการพิจารณาคดี ควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวคำสั่งที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้กับประชาชนทราบด้วยอันจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วและปรับกระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง

Abstract

Title	The impact and benefits that people receive from system changes the civil case petition from the rights system is a petition requesting system.		
Field	Politics		
Name	Mr. Decha Khamsitti	Course	NDC
		Class	61

There are two major petition systems currently available, the petition system is allowed (Discretionary appeal) And the right petition system (appeal as of right). Their systems have different principles that strengths and weaknesses. When The Amendment Act, Civil Procedure Code (Issue 27), BE 2558 that was announced and came into effect on 7 November BE 2558 to reduce the amount of cases that will rise to the Supreme Court. The Supreme Court Have the power to consider and should be allowed any case that has appeal against the Supreme Court. Which is the beginning of the petition system transfer, from the rights system to the discretionary appeal system, by maintaining the same principles that The Supreme Court has the power to decide both legal issues and facts. Which must be changed the appeals of various related courts and making major changes of the court organization with the goal of efficiently decision review of the case.

After the use of the discretionary appeal system in the year 2560. There were only 9,506 cases in the Supreme Court. At the end of March BE 2562, The statistics of the petition requesting permission. The Supreme Court has amount of 1,610 cases. Which, if the Supreme Court has an order allowing the petition, the Supreme Court must twice consider the case that has been allowed. According to the additional steps, the process of the Court of First Instance to read and sent back the petition order to consider the judgment again would cause delays and is also a duplicate of work in the trial. And at present, the court or parties will use the Supreme Court judgment is the norm in addition to the interpretation of the Code that brought the Supreme Court's judgment into that line to used for the petition. Therefore, the reason for the petition will be the norm for society like the judgment.

This research suggest to amend the regulation of the President of the Supreme Court on requesting a petition in a civil case to reduce steps in the judicial process. Should be published the allowed or not allowed order to the public which will cause the speedy case. And adjust the case management process of the Supreme Court to proceed according to the objectives and the real goal of legal reform.

คำนำ

การศึกษาวิจัยนี้จัดทำในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติด้านต่าง ๆ และเพื่อให้หน่วยงานราชการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีคำร้องขออนุญาตฎีกาที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกา เปรียบเทียบปริมาณคดีก่อนมีการเปลี่ยนระบบการฎีกา และระยะเวลาในการพิจารณาคดีแฝงในชั้นฎีกาว่ามีผลกระทบกับศาลยุติธรรม ประชาชน และสังคมเพียงใด ทำให้ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่ระบบราชการต้องมีความพร้อมทั้งด้านการกำหนดนโยบายและพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนและสังคมได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

(นายเดชา คำสิทธิ)
นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่น ๖๑
ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายชีพ จุลมนต์ ประธานศาลฎีกา ที่ให้โอกาสผู้วิจัยเข้ารับการอบรมในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

เอกสารงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก พันเอกถนอม ขำวิเศษ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบลักษณะวิชาการเมือง พลโทณรงค์ฤทธิ์ หอมอ่อน และพันเอกเรืองศักดิ์ สุขสมคุณ ผู้อำนวยการกองวิชาการเมืองและทหาร ซึ่งได้ให้ความเอื้อเฟื้อรับเป็นที่ปรึกษาหลักและให้ข้อคิดเห็นในเนื้อหาเอกสารวิจัย และกองเอกสารวิจัย ซึ่งเป็นผู้ตรวจเอกสารวิจัย ที่ได้สละเวลาให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำรูปแบบ อันเป็นประโยชน์ต่อผลงานทางวิชาการฉบับนี้

ขอขอบคุณ นางเพ็ญวิภา ลอยกุลนันท์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้ช่วยเหลือในการจัดทำฉบับภาษาอังกฤษจนเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่ จะทำการศึกษาต่อเพื่อค้นคว้าในการพัฒนาต่อไป และหากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

(นายเดชา คำสิทธิ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น ๖๑

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
ขอบเขตของการวิจัย	๕
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๖
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	๗
หลักนิติธรรม	๗
หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์และฎีกา	๗
ผลการวิจัยและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	๑๑
การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Management of Change)	๑๗
ความเป็นมาและเหตุผลในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการฎีกา	๑๙
สรุป	๒๕
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๒๖
บทที่ ๓ การฎีกาคำพิพากษา	๒๗
ปัญหาและผลกระทบของการที่คดีค้างในศาลฎีกา	๒๗
แนวทางในการแก้ไขการค้างของคดีในศาลฎีกา	๒๙
การบริหารจัดการคดีคำพิพากษาก่อนที่จะมีการจัดตั้งแผนกคำสั่งคำร้อง	
ขออนุญาตฎีกา	๓๐
การปฏิบัติของศาลฎีกาในคดีคำร้องขออนุญาตฎีกา	๓๒
การจัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา	๓๔
การกำหนดขั้นตอนการพิจารณาคดีที่ขออนุญาตฎีกา	๓๕
การพิจารณาคดีในศาลฎีกา	๔๐
การพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา	๔๑
สรุป	๔๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาคำพิพากษาจากระบบสิทธิเป็นระบบ	
การขออนุญาตฎีกา	๔๓
การบริหารจัดการคดีคำพิพากษาหลังจากที่มีการจัดตั้งแผนกคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกา	๔๓
การบริหารจัดการในส่วนขั้นตอนการทำงาน	๔๓
การบริหารจัดการบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกับการพิจารณาฎีกาที่ใช้	
ระบบอนุญาต	๔๕
ระยะเวลาการพิจารณาคดีที่มีการขออนุญาตฎีกากับไม่ขออนุญาตฎีกา	๔๕
เปรียบเทียบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาในระบบสิทธิฎีกาและระบบ	
อนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง	๔๘
ผลกระทบต่อคู่ความในเรื่องการพิจารณาคดี	๔๙
สรุป	๕๐
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๒
สรุป	๕๔
ข้อเสนอแนะ	๕๕
บรรณานุกรม	๕๘
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑ - ๑	ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา	๔
๓ - ๑	สถิติคดีของศาลฎีกา	๒๗
๓ - ๒	คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘	๓๐
๓ - ๓	คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑	๓๑
๓ - ๔	คดีแพ่งที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกา ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑	๓๑
๔ - ๑	ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา	๔๕
๕ - ๑	ข้อมูลสถิติปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรม ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๐	๕๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๓ - ๑ คำอธิบายสัญลักษณ์แผนภูมิขั้นตอนการปฏิบัติงานขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง	๓๖
๓ - ๒ แผนภูมิกำร้องขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง	๓๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาลฎีกาในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจากกระบวนการทำหน้าที่ตรวจฎีกาและทำความเข้าใจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงวินิจฉัย การทำหน้าที่ดังกล่าวเริ่มมีระบบและอ้างอิงได้ชัดเจนขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีชื่อเรียกหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้ว่า กรมตรวจฎีกาหรือศาลฎีกาขึ้นตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ (ร.ศ. ๙๓) ผู้ดูแลรับผิดชอบหน่วยงานนี้เรียกว่า อธิบดีศาลฎีกา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๔ (ร.ศ. ๑๐๐) ได้มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม รวบรวมศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมแก่ราษฎรในประกาศฉบับนี้ ได้เริ่มมีระบบศาลสูงสำหรับพิจารณาคดีความอุทธรณ์ ทำหน้าที่ทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง โดยยกศาลฎีกามาทำหน้าที่นี้ในชื่อศาลอุทธรณ์คดีหลวงควบคู่ไปกับศาลอุทธรณ์คดีราษฎร

ส่วนฎีกาที่ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายนั้น ให้เป็นหน้าที่ขององคมนตรีหรือที่ประชุมเสนาบดี ซึ่งจะโปรดเกล้าฯ ทรงตั้งขึ้นเป็นครั้งคราว แต่ลักษณะของฎีกาจะถูกจำกัดอยู่เฉพาะการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ทั้งสองศาลดังกล่าว และการกล่าวโทษเสนาบดี เจ้ากระทรวงทั้งปวงในเรื่องที่ไม่อาจฟ้องร้องเป็นคดีได้เท่านั้น ถัดมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ศ. ๑๐๑) งานในหน้าที่ของศาลอุทธรณ์คดีหลวงลดลง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติจัดการในนามศาลสถิตยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ขึ้น เนื้อความสรุปว่า งานในศาลสูงโดยเฉพาะศาลอุทธรณ์คดีหลวงลดลงจึงให้ยกเลิก คงเหลือแต่ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร เท่ากับว่าศาลที่พิจารณาคดีความอุทธรณ์จากนี้ต่อไปคงมีเพียงศาลเดียว แต่คดีในศาลล่างบางศาลเพิ่มขึ้นจึงตั้งศาลล่างเพิ่ม (ร.ศ. ๑๐๗) มีพระบรมราชโองการประกาศ ตั้งกรรมการตัดสินความฎีกา

โดยกำหนดตัวบุคคลที่เป็นกรรมการไว้แน่นอนจำนวนหนึ่ง การตัดสินชี้ขาดนั้นมีลักษณะของการพิจารณาเป็นองค์คณะไม่น้อยกว่า ๓ คน จึงจะมีอำนาจตรวจตัดสินฎีกาได้ คณะกรรมการนี้ได้พัฒนาเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ. ๑๒๗) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ ขึ้น แบ่งศาลออกเป็น ๓ แผนก แผนกที่ ๑ คือ ศาลฎีกาให้เป็นศาลสูงสุดในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง รับผิดชอบต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก ๒ แผนกที่เหลือแบ่งเป็นศาลที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ศาลสถิตยุติธรรมกรุงเทพฯ) และศาลในส่วนภูมิภาค (ศาลหัวเมือง) โดยยังคงมีศาลอุทธรณ์ ๑ ศาล เมื่อศาลฎีกาพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดแล้วห้ามคู่ความทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาอีก กำหนดองค์คณะตรวจตัดสินฎีกาไม่น้อยกว่า ๓ คน นับได้ว่าเป็นการเริ่มระบบการพิจารณาคดีที่เพิ่มศาลสูงเป็น ๒ ระดับจากศาลอุทธรณ์ไปสู่ศาลสูงสุดคือศาลฎีกา เมื่อเริ่มรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีพระบรมราชโองการประกาศจัด

ระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรมแยกหน้าที่ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายตุลาการออกจากกัน แล้วยกศาลฎีกาเข้ามารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ได้โปรดเกล้าฯ ตั้งอธิบดีศาลฎีกาขึ้นมาทำหน้าที่เป็นประธานในฝ่ายตุลาการ ส่วนฝ่ายตุลาการ มีเสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ภายหลังปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแล้ว บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแยกอำนาจตุลาการออกจากอำนาจบริหารเป็นสัดส่วน ได้มีประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช ๒๔๗๗ แบ่งศาลออกเป็น ๓ ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดของประเทศ มีอธิบดีศาลฎีการับผิดชอบงานของศาลฎีกา ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งจากอธิบดีศาลฎีกาเป็นประธานศาลฎีกาในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช ๒๔๘๒ ส่วนงานบริหารของศาลนั้นยังขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม (สปโชค สุขารมณ, ๒๕๖๐ : ๓๒ - ๓๓)

อำนาจหน้าที่รับผิดชอบของศาลฎีกามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดสาระสำคัญในการพยายามที่จะสร้างระบบ “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” (Good Governances) โดยการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิพื้นฐานแก่ประชาชนมากขึ้นรวมถึงการเปิดโอกาสแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ นอกจากนี้อำนาจหน้าที่รับผิดชอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้วที่ผ่านมานั้นก็จะมีมีการแก้ไขกฎหมาย ปรับปรุงกฎหมายและมีการตรากฎหมายขึ้นใช้ใหม่เพื่อให้ทันยุค ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์

ด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนนั้นมีบทบาทหลากหลายหน้าที่ การพิจารณาคดีที่เข้ามาสู่ศาลฎีกานั้นจึงเป็นไปด้วยความล่าช้า และส่งผลให้คู่ความที่มีอรรถคดีในศาลฎีกาได้รับการพิจารณาที่ใช้ระยะเวลาอันยาวนาน จึงได้มี การประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒/ตอนที่ ๒๘ ก/หน้า ๑/๘ เมษายน ๒๕๕๘ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนการฎีกาไม่สามารถถ่วงรอนคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วขึ้น สมควรกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่าคดีที่ได้ยื่นฎีกาใดสมควรอนุญาตให้ยื่นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ทั้งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘ บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งโดยอนุโลมด้วย

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗ พ.ศ. ๒๕๕๘) ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติลักษณะ ๒ ว่าด้วยฎีกา โดยยกเลิกบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ ถึงมาตรา ๒๕๒ และให้ใช้ความใหม่ มีผลให้เปลี่ยนแปลงระบบฎีกาตามบทบัญญัติเดิมจากระบบสิทธิ เช่นเดียวกับการอุทธรณ์ เป็นระบบอนุญาต โดยตามมาตรา ๔ เพิ่มความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๔/๑ ว่าภายใต้บังคับมาตรา ๒๔๗ คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด และแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้ความใหม่มาตรา ๒๔๗ ว่า “การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา” และมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติเดียวกันนี้ ยกเลิกมาตรา ๒๒๓ ทวิ ว่าด้วย การขออนุญาตอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย โดยตรงต่อศาลฎีกา

เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทำให้การฎีกาจะต้องทำในระบบการขออนุญาตฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๗ บัญญัติว่า “การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา” จากบทบัญญัติดังกล่าวการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความหรือผู้ฎีกาดังเช่นการอุทธรณ์ที่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความหรือผู้อุทธรณ์แต่การฎีกาให้กระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง บัญญัติว่า “การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว” ตามบทบัญญัตินี้ เป็นบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคู่ความหรือผู้ฎีกาต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลฎีกาในทุกกรณีที่ผู้ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ โดยไม่ต้องคำนึงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่เป็นที่สุดนั้น จะเป็นที่สุดตามบทมาตราใด เนื่องจากมาตรา ๒๔๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การฎีกาให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา หากไม่มีคำร้องขออนุญาตฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ วรรคสอง ก็ไม่มีคำร้องที่ศาลฎีกาจะพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้ฎีกาได้ ซึ่งการยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกา ต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์

เฉพาะมาตรา ๒๔๗ เพียงมาตราเดียวก็เกิดข้อคำถามว่า ระยะเวลาที่คู่ความจะได้รับการตัดสินใจโดยศาลฎีกานั้นถูกขยายออกไปอีกหรือไม่ เพราะคู่ความต้องยื่นคำร้องขออนุญาตหากได้รับอนุญาตจึงจะได้รับการพิจารณาฎีกา ซึ่งระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตใครเป็นผู้กำหนดแล้วค่าใช้จ่ายที่ต้องเขียนคำร้องขออนุญาตที่เป็นการทำเพิ่มเติมจากการเขียนฎีกาที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นอันเป็นภาระแก่คู่ความ

ดังนั้น จากการยกตัวอย่างที่เป็นผลจากการแก้ไขระบบการฎีกาในข้างต้นศาลฎีกาจึงต้องมีการดำเนินการเพื่อเตรียมปรับและวางแนวทางการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ซึ่งก็จะมีผลกระทบทั้งการดำเนินงานในศาลฎีกาเอง มีผลต่อศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้น และคู่ความ และนอกเหนือจากจะกระทบการทำงานแล้วยังส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

ตารางที่ ๑ - ๑ : ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา

	คดีที่ต้องทำคำพิพากษา					
	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
ค้างมา	๒๙,๑๕๐	๒๑,๖๖๗	๑๓,๗๘๘	๙,๕๕๑	๘,๐๖๐	๗,๒๖๔
รับใหม่	๑๔,๔๒๖	๑๒,๐๘๑	๑๑,๕๘๕	๙,๘๐๙	๙,๕๑๕	๖,๐๐๕
เสร็จไป	๒๑,๙๐๙	๑๙,๙๖๐	๑๕,๘๒๒	๑๑,๓๐๐	๑๐,๓๑๑	๙,๐๒๙
ค้างไป	๒๑,๖๖๗	๑๓,๗๘๘	๙,๕๕๑	๘,๐๖๐	๗,๒๖๔	๔,๒๔๐

	คดีแพ่งที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกา		
	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
ค้างมา	๐	๗๙๔	๑,๙๓๓
รับใหม่	๗๙๙	๒,๕๕๔	๖,๒๘๒
เสร็จไป	๕	๑,๔๑๕	๖,๔๑๘
ค้างไป	๗๙๔	๑,๙๓๓	๑,๗๙๗

ที่มา : สถิติคดีศาลฎีกา ปี ๒๕๖๑

จากการศึกษาถึงวิวัฒนาการเรื่องอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของศาลฎีกา การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการฎีกา และปริมาณงานของศาลฎีกา ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม” นอกจากนี้ในส่วนของสภาพแวดล้อมภายนอกทั่วไป ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการคดีในศาลฎีกา ในช่วง ๕ ปี ที่ผ่านมามีคดีที่ศาลฎีกาต้องทำเป็นคำพิพากษาและคดีที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกาเข้าสู่ศาลฎีกามีจำนวนเกินกว่า ๑๐,๐๐๐ คดีทุกปี ซึ่งมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

ศาลฎีกาตระหนักถึงภาระการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็ว เทียบธรรม ตลอดจนปัญหาปริมาณคดีค้างเพิ่มขึ้น โดยมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการคดีให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการปรับปรุงการจำแนกประเภทคดี การปรับปรุงวิธีการเขียนคำพิพากษา การจัดระบบกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี รวมถึงการเพิ่มอัตรากำลังข้าราชการตุลาการ ปัญหาคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษาและคดีที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกาค้างเพิ่มขึ้นก็ยังมีอยู่และมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้น หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีการแก้ไขอย่างต่อเนื่องจริงจังย่อมจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและ

หลักนิติธรรมของการเป็นสถาบันสูงสุดในการใช้อำนาจตุลาการ เพื่อที่หาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อีกรูปแบบหนึ่ง จึงเห็นสมควรศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาคำพิพากษา จากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาผลกระทบในการเปลี่ยนระบบการฎีกาว่าส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างไร
๒. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมประชาชนและสภาพเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนระบบการฎีกา
๓. เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การจัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นการศึกษากระบวนการพิจารณาดี คำร้องขออนุญาตฎีกาที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกา เปรียบเทียบปริมาณคดีก่อนมีการเปลี่ยนระบบการฎีกา และระยะเวลาในการพิจารณาดีแฝงในชั้นฎีกา ว่ามีผลกระทบกับศาลยุติธรรม ประชาชน และสังคมเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ตำรากฎหมายและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
๒. วิเคราะห์จากรายงานสถิติต่าง ๆ ของสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลฎีกา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบข้อมูลซึ่งใช้สำหรับประกอบการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาในอนาคตและเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีในศาลฎีกาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๒. ช่วยในการพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลข้าราชการตุลาการในด้านการกำหนดกรอบอัตรากำลัง
๓. ประชาชนที่เป็นคู่ความและจะใช้สิทธิฎีกามีความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาดีแฝงในชั้นฎีกามากขึ้น

คำจำกัดความ

- ระบบสิทธิฎีกา หมายถึง คู่ความจะยื่นฎีกาหรือไม่ก็ได้หากไม่มีข้อต้องห้ามฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้โดยมีข้อจำกัด การฎีกาตามจำนวนทุนทรัพย์และประเภทคดี
- ระบบการขออนุญาตฎีกา หมายถึง การให้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดเว้นแต่คดีที่ศาลฎีกาอนุญาตให้ฎีกา

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

หลักนิติธรรม

หลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการบริหารบ้านเมือง สังคมที่ยึดถือหลักนิติธรรมคือ สังคมที่ปกครองโดยหลักกฎหมาย หรือสังคมที่กฎหมายเป็นใหญ่ อันแตกต่างจากระบอบอัตตาธิปไตย ที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามใจของผู้มีอำนาจ หรืออนาธิปไตยที่ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับอำเภอใจของแต่ละคน หลักนิติธรรมจึงมีความหมายเป็น ๒ นัย กล่าวคือ กฎหมายต้องมีความเป็นธรรม คือ ต้องมีความชัดเจน แน่นอนและต้องสามารถจัดสรรสิทธิประโยชน์ของบุคคลอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้กฎหมายจะต้องบังคับใช้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ ประชาชนในสังคมไม่ว่ายากดีมีจนต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค ด้วยความสำคัญของหลักนิติธรรมนี้เอง จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักนิติธรรมเป็นพื้นฐานของ “ธรรมาภิบาล” หรือ “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” (Good Governance) ซึ่งเป็นความเจริญในทุกด้าน (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ๒๕๕๐)

จากความสำคัญของหลักนิติธรรมซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่จะนำไปสู่สังคมที่ยุติธรรม จึงมีความจำเป็น ที่จะต้องปรับปรุงพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง เพราะกระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกสำคัญในการนำเอากฎหมายไปบังคับใช้ หากกระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกสำคัญในการนำเอากฎหมายไปบังคับใช้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรมก็ย่อมมีผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างความเคารพในกฎหมายและหลักนิติธรรม ในทำนองตรงข้าม หากกระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพหรือบังคับใช้กฎหมายอย่างเลือกปฏิบัติหรือละเมิดสิทธิของบุคคล ก็จะทำให้ประชาชนในสังคมเสื่อมความศรัทธาต่อกฎหมายและหลักนิติธรรมไปด้วย ด้วยเหตุนี้การปรับปรุงพัฒนากระบวนการยุติธรรมนั้น มิใช่เป็นเรื่องเฉพาะการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมหรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเท่านั้น แต่ยังมีผลเกี่ยวโยงกว้างขวางไปถึงความพยายามในการสร้างสังคมที่มีความเชื่อถือศรัทธาในกฎหมายและหลักนิติธรรมอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะพาสังคมไปสู่ความเจริญและการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าการที่จะสร้างหลักนิติธรรมให้เกิดขึ้นนั้น จะมองเฉพาะแต่เพียงกระบวนการยุติธรรมที่คิดไม่เพียงพอ ต้องมีกฎหมายที่ดีที่สามารถจัดสรรสิทธิประโยชน์ของคนในสังคมได้อย่างยุติธรรม ซึ่งหมายถึงความจำเป็นต้องมีกระบวนการนิติบัญญัติที่ดีและมีนักกฎหมายที่ดีในการนำกฎหมายนั้นมาใช้อย่างเป็นธรรม

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์และฎีกา

๑. ความเป็นมาของการอุทธรณ์และฎีกา

ในยุคเริ่มแรกกษัตริย์ถือเป็นเจ้าของอำนาจทั้งทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการจึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตัดสินชี้ขาดอรรถคดีทุกประเภทอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม

ในเวลาต่อมาเนื่องด้วยภารกิจของกษัตริย์ที่มีเพิ่มมากขึ้นจึงทรงมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการตัดสินชี้ขาดคดีบางประเภทให้แก่เหล่าขุนนาง แต่ด้วยเหตุผลที่ยุคนั้นเป็นแนวความคิดของระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) กษัตริย์จึงยังทรงสงวนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินชี้ขาดคดีที่มีความสำคัญ เช่น คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตไว้ อีกทั้งราษฎรยังสามารถอุทธรณ์ฎีกาการตัดสินคดีของขุนนางต่อกษัตริย์ได้ การอุทธรณ์ฎีกาในยุคนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปกครองของระบบกษัตริย์ มิได้มุ่งเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด

ต่อมาในสมัยปลายศตวรรษที่ ๑๘ ถึงศตวรรษที่ ๑๙ สภาพสังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เกิดแนวความคิดเรื่องรัฐสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวคิดเรื่องเสรีนิยม กล่าวคือ เชื่อในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกัน สนับสนุนให้มนุษย์มีเสรีภาพส่วนบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัว ความเชื่อและศาสนา มีการสร้างเงื่อนไขทางการเมืองและโครงสร้างของรัฐว่ารัฐมีอำนาจจำกัด ซึ่งแสดงออกมาในรูปของหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power) ซึ่งแบ่งแยกออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยให้แต่ละอำนาจมีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ไม่ให้องค์กรใดของรัฐมีอำนาจโดยเอกเทศทั้งหมดเพียงองค์กรเดียวอันเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดที่สุดของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคนี้คือการปฏิวัติในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๘๙ อันส่งผลให้มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ซึ่งมีการรับรองสิทธิในการฟ้องคดี ปราบกฏตามข้อ ๘ ความว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐนั้นต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย” ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ฎีกาในยุคนี้คือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเป็นการทบทวนแก้ไข (Judicial Review) ทั้งในเรื่องเนื้อหาของคำพิพากษาและกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ที่ไม่ถูกต้อง อันอาจเกิดจากการใช้ดุลพินิจที่ไม่ถูกต้องของศาลชั้นต้น (พศวัจน์ กนกนาก, ๒๕๔๘ : ๙๘ อ้างถึงใน ปรีดี เกษมทรัพย์, ๒๕๓๙ : ๑๖๙)

๒. หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata)

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่าคำพิพากษาของกษัตริย์ (King's Court) มีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับเป็นที่ยุติ ดังนั้นจึงไม่สามารถพิสูจน์เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ซึ่งทุกคนต้องผูกพันและปฏิเสธไม่ได้แม้ว่าในศาลอื่นนั้นบุคคลจะไม่ต้องผูกพันหรืออาจปฏิเสธคำพิพากษาได้ก็ตาม ข้อความทุกอย่างที่ถูกบันทึกไว้ในคำพิพากษาย่อมมีผลเป็นคำพิพากษาและต้องรับฟัง เป็นยุติ ต่อมาหลักนี้ขยายไปถึงคำพิพากษาของศาลศาสนาและศาลอื่น ๆ ด้วย ความมีผลเด็ดขาดที่โต้เถียงไม่ได้ของคำพิพากษานี้ได้รับการยืนยันตลอดมาจนถึงปัจจุบัน (พศวัจน์ กนกนาก, ๒๕๔๘ : ๙๙ อ้างถึงใน วรพงษ์ จักรเสน, ๒๕๓๕ : ๑๑)

โดยในเวลาต่อมา นักกฎหมายต่างมีความเห็นกันว่าแนวความคิดของหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานี้มีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเหตุผลของความยุติธรรม ความเหมาะสมกับความจำเป็นในทางปฏิบัติและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะในทางรัฐประศาสนโยบาย (Public Policy) โดยคำพิพากษาถือเป็นคำตัดสินข้อโต้เถียงที่ดีที่สุดและเป็นที่ยุติได้ จึงไม่ควรที่จะมีการให้อุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาต่อไปได้ เว้นแต่ในกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดจริง ๆ เท่านั้น เพื่อให้ไม่มีการอาศัยการอุทธรณ์ฎีกาเป็นเครื่องมือประวิงเวลาทำให้การพิจารณาคดีเกิดความล่าช้าออกไป

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาตรงกับหลักเรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Record) กล่าวคือ การห้ามมิให้คู่ความโต้เถียงข้อเท็จจริงที่ได้มีการตัดสินในประเด็นนั้น ๆ มาแล้วในคดีหนึ่ง ด้วยเหตุผล ๒ ประการ ประการแรกคือ การฟ้องร้องคดีนั้นควรมีสิ้นสุด และประการที่สองคือ บุคคลไม่ควรต้องเสี่ยงภัยกับการตัดสินชี้ขาดการกระทำครั้งเดียวกัน ถึง ๒ ครั้ง คู่ความจึงไม่สามารถที่จะรื้อร่อนำประเด็นที่ได้มีการตัดสินชี้ขาดกันไปแล้วมาฟ้องใหม่ได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความในปัจจุบันเรื่องการห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำและฟ้องซ้ำ ทั้งนี้ ศาลของประเทศอังกฤษได้ขยายหลักนี้กว้างออกไปอีกว่า ถึงแม้ศาลจะยังมีได้ทำคำพิพากษาอย่างเป็นทางการ แต่ได้อ่านคำตัดสินชี้ขาดแล้ว คำตัดสินนั้นก็ก่อให้เกิดเป็นกฎหมายปิดปากได้ กล่าวคือ ในคดี *Jowett V. Earl of Bradford* คดีนี้ผู้พิพากษาได้อ่านคำตัดสินโดยย่อให้คู่ความฟังโดยปากเปล่าแล้ว ต่อมาได้ตายลงก่อนที่จะทำเป็นคำพิพากษาอย่างเป็นทางการศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินว่าการอ่านคำตัดสินด้วยปากเปล่านี้นี้มีผลใช้ได้และก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้นซึ่งจะเป็นการกีดกันหรือห้ามมิให้คู่ความนั้น ๆ ฟ้องร้องใหม่ในประเด็นที่ศาลได้พิจารณาตัดสินแล้ว (พศัวจณ์ กนกนาก, ๒๕๔๘ อ้างถึงใน พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล, ๒๕๒๕ : ๓๗ - ๓๘)

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้แบ่งคำพิพากษาออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ Judgment in Rem หมายถึง คำพิพากษาที่เป็นการกำหนดสิทธิหรือสถานะของบุคคลที่มีต่อบุคคลทั่วไป คำพิพากษาประเภทนี้ถือเป็นกฎหมายปิดปากซึ่งนอกจากจะอ้างอิงกันไต่ระหว่างคู่ความที่พิพาท ยังสามารถอ้างต่อบุคคลภายนอกได้ หรือแม้แต่ระหว่างบุคคลภายนอกด้วยกันเอง ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาที่ให้บุคคลล้มละลาย คำพิพากษาที่แสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ คำพิพากษาเรื่องผู้จัดการมรดก เป็นต้น

๒.๒ Judgment in Personam หมายถึง คำพิพากษาที่เรื่องที่ศาลได้มีการชี้ขาดและเหตุผลที่คำพิพากษาได้มีขึ้นนั้นมีผลผูกพันระหว่างคู่ความและผู้สืบสิทธิในคดีเท่านั้น หาได้มีผลไปถึงบุคคลอื่นเหมือนเช่นกรณีของ Judgment in Rem ไม่

ในการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศอังกฤษนั้น หลักกฎหมายปิดปากยังแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ

รูปแบบแรก คือ หลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดี (Cause of Action Estoppel) เป็นกรณีที่เกิดจากคำตัดสินชี้ขาดของศาล ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของเหตุแห่งการฟ้องคดีทั้งหลายและเหตุแห่งการฟ้องคดีเดียวกันนี้ได้นำไปใช้ในการที่จะพิจารณาว่าคำพิพากษาถึงที่สุดระหว่างคู่ความเดียวกันหรือผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้น ๆ ฟังขึ้นหรือไม่สำหรับการฟ้องร้องคดีในฐาณะเดียวกันเพราะฉะนั้นหากคู่ความฝ่ายใดได้ฟ้องคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโดยเหตุพิเศษและศาลได้พิพากษายืนตามนั้นแล้วก็ได้มีหลักว่าคู่ความฝ่ายที่ได้มีการฟ้องร้องนั้นไม่สามารถฟ้องคู่ความเดียวกันนั้นอีกโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันเช่นดังคดี *Conquer V. Boot* ซึ่งศาลได้พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ก็เนื่องจากจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาการสร้างบ้านให้โจทก์ ฉะนั้น โจทก์ย่อมจะถูกขัดขวางหรือไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในภายหลังอันเป็นผลเนื่องมาจากการผิดสัญญานั้นจากจำเลยได้อีก

รูปแบบที่สอง คือ หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) ในกรณีนี้ถือกันว่าเป็นการขยายขอบเขตในการใช้กฎหมายจากในกรณีแรก ซึ่งได้กล่าวกันว่า ในเหตุแห่งการฟ้องร้องแต่ละเหตุนี้มีประเด็นมากมายหลายประเด็น หลักในข้อนี้ก็เป็นส่วนย่อยหรือ

กึ่งก้านสาขาของกฎหมายซึ่งได้พัฒนาขึ้นโดยศาล ซึ่งมีคดีที่สำคัญได้แก่ Mills V. Cooper ศาลให้คำอธิบายไว้ว่าคู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งไม่สามารถกระทำต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งในการกล่าวอ้างไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงหรือผลทางกฎหมายอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงนั้น ๆ ในเรื่องความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องซึ่งเป็นสาระสำคัญในเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีหรือในข้อต่อสู้ของเขา ถ้าหากข้อกล่าวอ้างเช่นเดียวกันนั้นเป็นสาระสำคัญในเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีก่อนหรือในข้อต่อสู้ในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งคดีก่อนในระหว่างคู่ความเดียวกันและศาลในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งคดีก่อน เห็นว่าไม่ถูกต้อง เว้นแต่คู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งคดีก่อนนั้นจะร้องขอด้วยเหตุอย่างอื่นอีกซึ่งเป็นประเด็นในเรื่องความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องนั้น

ส่วนในการพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษนั้น มีหลักว่า คดีอาญาจะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากในคดีแพ่ง และในทางตรงข้ามคดีแพ่งก็ไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากในคดีอาญา และในคดีอาญานั้นยังมีหลักกฎหมายที่สำคัญในเรื่องหลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดี (Cause of Action Estoppels) คือ บุคคลไม่ควรต้องรับความเสี่ยงภัยถึง ๒ ครั้ง ในการกระทำครั้งเดียวเช่นเดียวกับคดีแพ่ง แต่สำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) จะใช้เฉพาะกับคดีแพ่ง แต่ไม่สามารถนำมาใช้กับคดีอาญาได้ เนื่องจากศาลของประเทศอังกฤษถือว่าโดยธรรมชาติของคำตัดสินคดีอาญานั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะแยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งออกจากประเด็นอื่น ๆ (พศวิจน์ กนกนาก, ๒๕๔๘ อ้างถึงใน พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล, ๒๕๒๕ : ๔๔ - ๔๕)

สำหรับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาได้มีการจัดทำรวบรวมกฎหมาย หรือ Restatement of Judgments ขึ้นตามวัตถุประสงค์ของรัฐประกาศนโยบาย (Public Policy) เพื่อไม่ให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นที่ได้มีคำวินิจฉัยมาแล้วครั้งหนึ่งซึ่งจะทำให้คดีเกิดความล่าช้าออกไป โดยหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานั้นไม่ได้มีอยู่เฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่อาจจะนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายบางเรื่องได้ เพียงขอบเขตของการนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นมีจำกัด กล่าวคือ ถ้าในคดีก่อนศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีไปตามหลักกฎหมายหลักใดหลักหนึ่งแล้ว คู่ความในคดีหลังจะไม่ถูกปิดปากที่จะโต้แย้งว่าหลักกฎหมายเช่นนั้นไม่ได้มีอยู่จริงหรือมีอยู่เป็นประการอื่น แต่อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องสิทธิซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีก่อนย่อมปิดปากไม่ให้โต้แย้งเป็นอย่างอื่นในคดีหลัง แม้ว่าประเด็นปัญหาเรื่องสิทธินั้นเกิดจากการปรับหลักกฎหมายใช้อย่างผิดพลาด ซึ่งถือเป็นข้อเท็จจริงที่มีความเกี่ยวเนื่องกับข้อกฎหมายด้วยก็ตาม

๓. วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์และฎีกา

การอุทธรณ์ฎีกาเป็นการคัดค้าน (Objection) คำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยหากพิจารณาในเชิงประวัติศาสตร์แล้วเห็นได้ว่า หากประชาชนไม่พอใจการตัดสินของขุนนางก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาคำตัดสินนั้นต่อกษัตริย์ได้ ดังนั้น ในทางธรรมดาสามัญนั้น ศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งยังถือเป็นปุถุชนธรรมดาจึงอาจเกิดความผิดพลาดทั้งในด้านการใช้ดุลพินิจที่ไม่ถูกต้องหรือปรับบทกฎหมายผิดหรือมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ไม่ถูกต้อง สมควรที่จะให้มีการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลที่มีลำดับอำนาจเหนือกว่า (Superior Court) เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมนั้นให้หมดไป ซึ่งศาลสูงก็จะตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นการสร้างหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

การแก้ไขข้อผิดพลาดที่ศาลในชั้นต้นและในชั้นอุทธรณ์ทำให้อันเกิดจากความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษานั้นจะประกอบด้วย

๓.๑ การฟังข้อเท็จจริงซึ่งเป็นความพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษากับความยุติธรรมในแต่ละคดี เพื่อให้ได้ความจริงมากที่สุด

๓.๒ การใช้กฎหมายจะต้องแก้ไขในส่วนที่เป็นเนื้อหาของคำพิพากษาและคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณา

๓.๓ การกำหนดโทษในคดีอาญา เป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นไม่ให้ใช้ดุลพินิจเกินสมควร ซึ่งอำนาจนี้เรียกว่า Supervisory Power โดยการกำหนดโทษนั้นจะต้องคำนึงถึงเหตุผลในด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาประกอบด้วย การแก้ไขในส่วนนี้จึงเป็นการแก้ไขเพื่อให้กำหนดโทษมีแบบฉบับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิใช่เป็นการแก้ไขการกำหนดโทษที่ไม่ถูกต้อง

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ฎีกาจะมีความชัดเจนมากกว่าประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เนื่องจากในระบบกฎหมายจารีตประเพณีนั้นมีหลัก “The Rule of Precedent” ซึ่งถือว่าคำพิพากษาของศาลถือเป็นบรรทัดฐานในการที่ศาลอื่นหรือศาลในคดีหลังต้องถือตามในประเด็นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ดังนั้น คำพิพากษาของศาลสูงย่อมมีผลผูกพันศาลล่างให้ต้องถือตามเป็นบรรทัดฐานในประเด็นแห่งคดีและสถานการณ์เดียวกัน ในขณะที่ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายนั้น แม้จะถือไม่ได้ว่าคำพิพากษาของศาลจะต้องเดินตามแนวบรรทัดฐานที่เคยมีมาแต่ก่อน เพราะถือว่าคำพิพากษาไม่ใช่กฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีศาลสูงก็มีอำนาจในการที่จะสอดส่องดูแลศาลล่าง (Supervisory Power) การอุทธรณ์ฎีกาจึงถือว่ามีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้ศาลล่างกระทำความผิดอยู่ตนเอง ในทางตรงข้าม หากให้คำพิพากษาของศาลเสร็จเด็ดขาดลงที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้น (Trial Court) โดยไม่ให้มีการอุทธรณ์ฎีกาอีก อาจเป็นการเปิดช่องให้เกิดการแสดงพยานหลักฐานเท็จ ซึ่งแม้ว่าการแสดงพยานหลักฐานเท็จนั้นจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นผลที่จะนำไปสู่การแก้ไขคำพิพากษาที่ตัดสินเสร็จเด็ดขาดไปแล้วและคู่ความสามารถนำเอาคำพิพากษานั้นไปบังคับใช้ได้ ย่อมจะเป็นการขัดต่อสุภาพศกฏหมายภาษาลาตินที่ว่า “Commodum Ex Injuria Nemo Habere Debit” ซึ่งแปลว่า ผู้กระทำโดยมิชอบในการใดไม่ควรได้รับประโยชน์จากการนั้น

ผลการวิจัยและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

๑. ผลจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การใช้สิทธิฎีกา”

กฤตศิลา (พศ. ๖๖) กนกนาก และคนอื่น ๆ (๒๕๓๔ : ๑๐๒) ศึกษาเรื่องการใช้สิทธิฎีกาพบว่า เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้สิทธิแก่คู่ความที่จะยื่นฎีกาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างกว้างขวาง ทำให้คดีต่าง ๆ ทั่วประเทศถูกส่งไปสู่การพิจารณาของศาลฎีกาซึ่งมีจำนวนผู้พิพากษาจำกัดทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีขึ้น จึงควรจำกัดสิทธิในการยื่นฎีกาโดยการให้ยุติในชั้นศาลอุทธรณ์ให้มากขึ้น ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า คดีแพ่งในทศวรรษที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๕ และ ๒๕๑๘ จำนวน ๕,๒๕๘ คดี) ส่วนใหญ่ใช้เวลาในชั้นฎีกา ๒ - ๓ ปี และเพิ่มขึ้นเป็น ๓ - ๔ ปี ในทศวรรษที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๓ และ ๒๕๒๕ จำนวน ๕,๒๖๓ คดี) เมื่อถึงทศวรรษที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๑ จำนวน ๕,๖๖๒ คดี)

ปรากฏว่าประมาณ ๑ ใน ๓ ของคดีทั้งหมดใช้เวลาในชั้นฎีกานานเกินกว่า ๕ ปี ส่วนคดีอาญาส่วนใหญ่ยังใช้เวลาไม่เกิน ๑ ปี จากสถิติของกระทรวงยุติธรรมพบว่า ในแต่ละปีศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์เป็นส่วนใหญ่ และจากการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนนคดีแพ่งในจำนวนคดีที่ศาลฎีกาพิพากษายืนนั้น ส่วนใหญ่เป็นคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นมาแล้ว แต่คดีที่ศาลฎีกาพิพากษาแก้หรือกลับก็เป็นคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาแล้วเช่นกัน โดยจำนวนทุนทรัพย์ ประเภทของทรัพย์ปัญหาที่ฎีกาหรือประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะต้องฎีกาในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกหรือยืนตามศาลชั้นต้น แต่น่าจะฎีกาในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเท่านั้น ส่วนในคดีอาญาศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะศาลอุทธรณ์จะพิพากษายืน ยก แก้ กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นอย่างไร ทั้งในเรื่องของฐานความผิดและเรื่องของโทษ และศาลฎีกาจะยืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์มากในคดีที่ศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ยกเว้นคดีที่มีโทษประหารชีวิต ศาลฎีกาจะแก้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์มากกว่าพิพากษาอย่างอื่น สำหรับโทษจำคุกมีสัดส่วนที่ศาลฎีกายืนและเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาใกล้เคียงกัน ดังนั้น ในเรื่องของโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกจำเป็นต้องให้ศาลฎีกาวินิจฉัย ส่วนคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษหรือมีมาตรการอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้เห็นควรให้สิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ และเป็นความเชื่อของประชาชนทั่วไปว่าศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดจะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้มากกว่าศาลล่าง ประกอบกับผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นผู้พิพากษาอาวุโสย่อมมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคดี แต่ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์มากเช่นเดียวกัน ดังนั้นประชาชนจึงน่าจะเชื่อถือและมั่นใจว่าศาลอุทธรณ์สามารถอำนวยความยุติธรรมและเป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่ประชาชนได้

๒. ผลจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา”

ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคนอื่น ๆ (๒๕๔๕ : ๔๓๓-๔๓๖) ศึกษาเรื่องการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การอุทธรณ์และฎีกาภายใต้ระบบกฎหมายปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลทั้งในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา แม้จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การพิจารณาทบทวนคำพิพากษาศาลชั้นต้นควรจะต้องมีขึ้นเมื่อมีความผิดพลาดในกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่ระบบการอุทธรณ์และฎีกาเปิดโอกาสให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาอย่างกว้างขวางเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกาเปลี่ยนสภาพเป็นการขอโอกาสอีกครั้งมากกว่าจะเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของศาลล่าง ดังจะเห็นจากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า คดีต่าง ๆ ที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีความสำคัญในเชิงเนื้อหาแห่งคดีไม่มากนัก ซึ่งนอกจากระบบการอุทธรณ์และฎีกาที่เปิดโอกาสอย่างกว้างขวางแล้วการที่ระบบการฎีกาไม่มีลักษณะพิเศษแยกแตกต่างออกไปจากศาลอุทธรณ์ ทำให้ภาพของศาลฎีกาไม่มีลักษณะเด่นแตกต่างออกไปจากศาลอุทธรณ์ ในแง่ของการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างศาลทั้งสามชั้นแต่อย่างใด ศาลฎีกายังคงอยู่ในลักษณะของศาลที่ทำการพิจารณาคดีอีกครั้ง (retrial) เช่นเดียวกันที่ปรากฏในศาลอุทธรณ์ แม้กฎหมายพยายามจะสกัดกั้นมิให้คดีขึ้นสู่ศาลฎีกา โดยกำหนดข้อห้ามฎีกาไว้สูงและสลับซับซ้อน โดยพยายามให้การฎีกาเกิดขึ้นเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแตกต่างไปจากศาลชั้นต้นก็ตาม

แต่ข้อห้ามดังกล่าวก็ไม่มีผลสกัดกั้นคดีอย่างแท้จริงแต่อย่างใด กลับก่อให้เกิดปัญหาในการตีความและทำให้ระบบการฎีกาสลับซับซ้อนมากเกินไป การจะแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับปริมาณคดี ทั้งในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบการอุทธรณ์และฎีกาทั้งระบบ ทั้งนี้ เนื่องจากแก้ไขปัญหาคดีชั้นศาลเท่าที่ผ่านมา ไม่ว่าจะโดยวิธีการทางบริหารยังมีได้ก่อให้เกิดผลในการลดปริมาณคดีของศาลสูงเท่าที่ควร

สำหรับการแก้ไขปัญหโดยวิธีการทางบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาหรือจำนวนศาลอุทธรณ์ หรือการเพิ่มงบประมาณ ล้วนแล้วแต่ไม่สามารถลดปริมาณคดีออกไปจากศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้ เป็นแต่เพียงแต่การบรรเทาปัญหาคดีค้างพิจารณาเป็นเวลานานในศาลเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งคดีค้างพิจารณาที่จะต้องดำเนินการจะมีปริมาณสะสมเพิ่มสูงขึ้นอีก หากจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการเช่นนี้ตลอดไปก็จะทำให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีขนาดใหญ่เกินไปและมีค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป นอกจากนั้น ยังเป็นเพียงวิธีการบรรเทาปัญหา มากกว่าที่จะแก้ปัญห่อีกด้วย ส่วนการแก้ไขปัญหโดยวิธีการแก้ไขกฎหมายนั้น เท่าที่ผ่านมาจะใช้วิธีการในการเพิ่มข้อห้ามในการอุทธรณ์หรือฎีกาให้มีจำนวนทุนทรัพย์สูงขึ้น วิธีการดังกล่าวมีผลทำให้คดีลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งคดีก็กลับมามีจำนวนสูงขึ้นอีก สาเหตุมาจากค่าของเงินที่เปลี่ยนแปลงไป หรือปริมาณคดีในศาลชั้นต้นที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี อันเป็นเหตุผลักดันให้คดีในศาลสูงมีจำนวนมากขึ้นตาม นอกจากนี้ การแก้ไขโดยเพิ่มเติมข้อห้ามมิได้เป็นหลักประกันเลยว่าคดีที่จะขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้การใช้ข้อยกเว้นข้อห้ามอุทธรณ์และฎีกามีจำนวนสูงขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับปริมาณคดีในศาลสูงจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงทั้งระบบ เนื่องจากการปรับปรุงด้วยมาตรการใดมาตรการหนึ่งอาจทำให้การแก้ไขปัญหไม่ได้ผลเท่าที่ควร และเมื่อพิจารณาจากแนวทางในการวางระบบของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาในหลาย ๆ ประเทศประกอบกับข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยแล้วจึงน่าจะได้มีการปรับปรุงระบบการอุทธรณ์และฎีกาลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากกัน กล่าวคือ

๒.๑ ในศาลอุทธรณ์ การคงให้ระบบการอุทธรณ์เป็นระบบของการให้สิทธิหรือระบบสิทธิ (Appeal as of Right) จะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ประชาชนทั่วไปว่าคู่ความมีโอกาสอุทธรณ์ให้ตรวจสอบกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นได้เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ในคดีที่โดยสภาพภายนอกแห่งคดีมีความสำคัญไม่มากนัก หากจะมีการอุทธรณ์จะต้องผ่านความเห็นชอบของศาลอุทธรณ์เสียก่อน เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ได้เป็นผู้พิจารณาว่า คดีนั้นมีความสำคัญที่ควรจะได้รับการวินิจฉัยจากศาลอุทธรณ์หรือไม่ การให้อำนาจศาลอุทธรณ์เป็นผู้รับคดีต้องห้ามอุทธรณ์ไว้วินิจฉัยเองจะทำให้ศาลอุทธรณ์ควบคุมปริมาณคดีของตนเองได้ระดับหนึ่ง และเพื่อให้มาตรการควบคุมปริมาณคดีของศาลอุทธรณ์ได้ผลจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงข้อห้ามอุทธรณ์ให้เพิ่มสูงขึ้น แต่ไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิของคู่ความไปจากเดิมเพราะหากคู่ความประสงค์จะอุทธรณ์คดีของตนก็มีโอกาสที่จะได้รับการตรวจสอบจากศาลอุทธรณ์เสมอ ซึ่งในส่วนนี้จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบในการตรวจรับอุทธรณ์ การใช้ดุลพินิจและการควบคุมดุลพินิจในการรับอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์ควบคู่กันไปด้วย

๒.๒ ในศาลฎีกาการปรับปรุงระบบการฎีกาจะมีเป้าหมายเพื่อให้ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดที่จะทำหน้าที่ในการวางบรรทัดฐานหรือหลักกฎหมายที่สำคัญ หรือพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญอย่างสูงต่อประเทศชาติโดยรวมเท่านั้น คดีที่จะขึ้นสู่ศาลฎีกาจึงเป็นคดีที่มีความสำคัญ

ในระดับนโยบายแห่งรัฐ แทนที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์เพียงประการเดียว เพื่อให้สถานะภาพของศาลฎีกามีความโดดเด่นแตกต่างไปจากศาลอื่น การปรับปรุงระบบการฎีกาจึงเน้นให้ศาลฎีกามีอำนาจในการควบคุมปริมาณคดีของตนเองเต็มรูปแบบ การฎีกาจึงควรเป็นระบบของการใช้อำนาจดุลพินิจที่จะรับคดีหรือระบบอนุญาต (Discretionary Appeal) เท่านั้น ภายใต้ระบบนี้การฎีกาของคู่ความจะต้องทำโดยการขออนุญาตต่อศาลฎีกาเท่านั้น จึงเท่ากับแปลงสภาพให้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ถึงที่สุด อันจะส่งผลให้ระบบการอุทธรณ์และฎีกาเป็นระบบ ๒ ศาล เป็นหลักซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับแนวโน้มในปัจจุบันที่ประสงค์จะให้คดีในศาลรวดเร็วขึ้น โดยมีความพยายามที่จะกำหนดให้คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดเพียง ๒ ชั้นศาลเท่านั้น และเช่นเดียวกับศาลอุทธรณ์ การวางมาตรการต่าง ๆ ในศาลฎีกาเพื่อให้แน่ใจว่าศาลฎีกาจะรับพิจารณาแต่คดีที่มีความสำคัญดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณา การปรับปรุงกระบวนการเกี่ยวกับการตรวจรับและมาตรการควบคุมดุลพินิจจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และในการปรับปรุงระบบการฎีกา สิ่งหนึ่งที่จะต้องกล่าวถึงก็คือ การอุทธรณ์ตรงต่อศาลฎีกา ซึ่งความคิดดังกล่าวเป็นความคิดในช่วงต้นที่ต้องการลดระยะเวลาของการพิจารณาคดีในศาลดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น เมื่อมีการปรับปรุงระบบให้ศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับคดีไว้วินิจฉัยแต่เพียงผู้เดียวจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบการอุทธรณ์ตรงต่อศาลฎีกา ทั้งที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และที่ปรากฏในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลายให้สอดคล้องกันไปในแนวทางเดียวกันด้วย

การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการอุทธรณ์และฎีกาในเนื้อหาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะมีผลกระทบต่อกระบวนการที่เป็นส่วนประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาในศาลสูงด้วย เช่น การขอคุ้มครองชั่วคราว การไต่สวนอนาถา การขอปล่อยชั่วคราวต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น การปรับปรุงกระบวนการดังกล่าวอาจจัดได้ว่า เป็นเรื่องรายละเอียดในการออกคำสั่งหรือกระบวนการทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลสูง ซึ่งน่าที่จะให้อำนาจที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นผู้วางหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ด้วย เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับระบบการติดต่อระหว่างศาลชั้นต้นและศาลสูง อันจะส่งผลให้ปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาลดน้อยลง และยังส่งผลทางอ้อมให้คดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็วยิ่งขึ้นอีกด้วย จากแนวทางในการปรับปรุงระบบการอุทธรณ์และฎีกาดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด อาจต้องแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓. ผลจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์”

ชินานนท์ วงศ์วีระชัย (๒๕๒๗ : ๑๔๑ - ๑๔๔) ศึกษาเรื่องการแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญา โดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ พบว่า

๓.๑ ควรจำกัดการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง โดยเท่าที่ได้ศึกษาระบบของศาลอุทธรณ์ในประเทศต่าง ๆ ทั้งในประเทศคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ การอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงนั้นจะมีเพียงครั้งเดียว ให้ศาลอุทธรณ์ได้ถ่วงการวินิจฉัยข้อเท็จจริงอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น แต่ในระบบการอุทธรณ์ของเรานั้น การอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงทำได้ถึง ๒ ชั้น คือ เมื่อศาลอุทธรณ์ถ่วงการวินิจฉัยแล้ว ก็ยังมีศาลฎีกาถ่วงการวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องมาจาก ประเพณีแต่โบราณในการถวายฎีกาต่อองค์กษัตริย์ อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสให้มีการฎีกาในข้อเท็จจริงได้ย่อมแสดงว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ยังคงมีความไม่ถูกต้อง ซึ่งในทางทฤษฎีไม่น่าจะมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นใน

ชั้นอุทธรณ์อีก และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่เด็ดขาดของคำพิพากษาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง อีกประการหนึ่งในขณะที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ใช้บังคับแล้ว ซึ่งสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกลงโทษตามคำพิพากษาได้อยู่แล้ว การที่จำกัดห้ามมิให้มีการฎีกาในข้อเท็จจริงอย่างเด็ดขาด อาจก่อให้เกิดผลเสียหายเหมือนกัน เพราะไม่มีศาลที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เนื่องจากหน้าที่ของศาลสูงสุดในนานาประเทศมีอยู่ ๒ ประการ คือ หน้าที่แก้ไขความไม่ถูกต้องในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น กับหน้าที่ตีความกฎหมาย ปัจจุบันศาลสูงสุดของต่างประเทศจะไม่ทำหน้าที่ประการแรก แต่จะทำหน้าที่เฉพาะประการหลัง หน้าที่แก้ไขความไม่ถูกต้องในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นมักจะมอบแก่ศาลอุทธรณ์ระดับกลางดังนี้ศาลสูงสุดจึงมีคดีน้อยมาก คดีที่จะขึ้นไปก็มีแต่เฉพาะคดีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ ๆ เท่านั้น ผู้พิพากษาในศาลสูงสุดจึงไม่ต้องมีหลายคน

สำหรับศาลฎีกาของประเทศไทยนั้นยอมให้ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายได้ทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นปัญหาสำคัญหรือไม่สำคัญ และยอมให้มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง จนถือกันว่าการฎีกาเป็นสิทธิของคู่ความ การห้ามฎีกาเป็นข้อยกเว้น ถ้าปล่อยไว้อย่างนี้ก็ไม่กี่ปีจะมีคดีค้างเป็นหมื่นคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกากว่าจะตัดสินต้องใช้เวลา ๔-๕ ปี การแก้ไขความไม่ถูกต้องของศาลชั้นต้นควรให้เป็นหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ โดยยอมให้ทุกคดีอุทธรณ์ได้ ๑ ครั้ง ศาลฎีกาน่าจะเน้นบทบาทและหน้าที่ในการตีความกฎหมาย อธิบายกฎหมายและสร้างบรรทัดฐานให้เป็นแนวเดียวกันมากกว่า ถ้าเราจะให้ปัญหากฎหมายแน่นอนเป็นที่ยอมรับกันจริงจังก็น่าจะเปลี่ยนระบบการฎีกาให้ฎีกาได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นอย่างเช่นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา การฎีกาในข้อเท็จจริงต้องห้าม แต่คดีที่ต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงนี้ ถ้าคู่ความต้องการจะฎีกาให้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา โดยให้ศาลฎีกาใช้ดุลพินิจว่า ควรรับไว้พิจารณาหรือไม่ การฎีกาโดยขออนุญาตต่อศาลฎีกานี้ ย่อมดีกว่าให้ศาลล่างเป็นผู้รับรองฎีกาตามกฎหมายวิธีพิจารณาในปัจจุบัน เพราะเมื่อศาลล่างได้ตัดสินคดีนั้นแล้วก็ไม่ควรให้มายุ่งกับคดีนั้นอีก ควรเป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่จะพิจารณาว่าศาลล่างทำถูกต้องหรือไม่ การใช้ดุลพินิจของศาลฎีกาเป็นการตรวจสอบการกระทำของศาลล่างอยู่ในตัวว่าศาลล่างตัดสินคดีแล้วมีความบกพร่องอย่างไร ถ้าความบกพร่องนั้นมีเพียงเล็กน้อย ศาลฎีกาก็อาจจะสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาได้ แต่ในกรณีเช่นนี้ การพิจารณาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะต้องกระทำโดยรอบคอบตามข้อเสนอแนะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ข้อเสนอในข้อนี้จะเป็นผลให้ลดปริมาณคดีที่เกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงลงไปได้เป็นจำนวนมาก

๓.๒ การฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา ดังได้กล่าวมาแล้วว่าปัญหาข้อกฎหมายนั้นควรเป็นหน้าที่ของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุด เท่าที่สังเกตรู้สึกว่าการพอใจของคู่ความค่อนข้างจะหาได้ยาก แม้ศาลอุทธรณ์จะตัดสินข้อกฎหมายได้อย่างไร คู่ความมักจะฎีกามาถึงศาลฎีกาอีก เพื่อหวังเวลาบ้าง เพื่อเหตุผลอย่างอื่นบ้าง ถ้าให้ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายนั้นเสียเลยโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ก็จะเป็นการตัดปัญหานี้ไปได้ ทั้งจะเป็นการประหยัดแรงงานของศาลอุทธรณ์ ย่นอายุคดี และทุนค่าใช้จ่ายของคู่ความด้วย เพื่อป้องกันมิให้คดีที่ไม่เป็นสาระขึ้นมาถึงศาลฎีกา ก็ควรให้ศาลฎีกามีดุลพินิจในการที่จะรับฎีกานั้นไว้พิจารณาหรือไม่ด้วย อนึ่ง คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์นั้น ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคดีมีประเด็นเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ก็ควรให้อำนาจแก่ศาลอุทธรณ์ที่จะส่งคดีนั้นไปให้ศาลฎีกาวินิจฉัยเลย โดยศาลอุทธรณ์ไม่ต้องพิจารณาคดีนั้นต่อไป ข้อเสนอนี้จะช่วยย่นเวลาการดำเนินคดีและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นไปสู่ศาลอุทธรณ์ด้วย

๔. ผลจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง”

ปวีณา มาศมุตติก (๒๕๓๓ : ๓๐๐ – ๓๐๒) ศึกษาเรื่อง การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในคดีแพ่งพบว่า

๔.๑ ควรปรับปรุงระบบศาลไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยึดถือและศรัทธาจากประชาชนอย่างเต็มที่ เพื่อให้รับกับความพยายามที่จะจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกา โดยเฉพาะการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ควรให้ผู้พิพากษาชั้นต้นพิจารณาให้ครบองค์คณะ เพื่อที่จะได้รับฟังข้อเท็จจริงด้วยตนเอง อันจะเป็นการแจ่มแจ้งในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ง่ายต่อการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

๔.๒ ควรปรับปรุงระบบการคัดเลือกและฝึกอบรมผู้พิพากษาให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนทั้งหลาย โดยการเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมให้ยาวขึ้นจากปัจจุบันเป็น ๒ ปี อาจเป็น ๔ ปี หรือ ๕ ปี เพื่อให้ได้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานและมีประสบการณ์สูงอย่างเพียงพอในการที่จะใช้ดุลพินิจตัดสินข้อแพ่งชนะในคดีความของประชาชนได้อย่างมั่นใจ เพราะในต่างประเทศนั้นต่างก็มุ่งให้ความสำคัญต่อตัวผู้พิพากษามาก เช่น ในประเทศญี่ปุ่นผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องผ่านการฝึกอบรมนานถึง ๑๐ ปี เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในการทำงานอย่างเพียงพอ เป็นต้น

๔.๓ ควรปรับปรุงศาลอุทธรณ์ให้มีความพร้อมในการที่เป็นศาลที่พิจารณาคดีใหม่ (Retrial) อีกครั้งหนึ่งมากกว่าที่จะพิจารณาโดยการตรวจสำนวน (Review) แต่เพียงอย่างเดียว เพราะการให้มีการพิจารณาคดีใหม่อีกครั้งหนึ่งในศาลอุทธรณ์นั้น ย่อมทำให้ได้รับการกลั่นกรองตรวจสอบอย่างเพียงพออันทำให้ศาลอุทธรณ์มีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และจะทำให้สอดคล้องกับความพยายามที่แก้ปัญหาที่คู่ความอุทธรณ์ฎีกาเพื่อประวิงคดีทำให้เกิดปัญหาความล่าช้า (Caseloads) ได้ยิ่งในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์เพื่อกระจายความยุติธรรมออกไปให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคแล้วก็น่าจะเป็นสิ่งที่ทำได้หากจะขยายหลักการของการตั้งศาลอุทธรณ์ภาคให้รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์ (Retrial) อย่างเช่นศาลชั้นต้นด้วย

๔.๔ ควรปรับปรุงการทำงานของศาลสูง (ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา) โดยการเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วยทางกฎหมาย โดยการให้มีเสมียนกฎหมาย (Law Clerk) มาช่วยงานผู้พิพากษาในศาลสูง

๔.๕ ศาลปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องการอุทธรณ์และฎีกาดังต่อไปนี้คือ

๔.๕.๑ ทุนทรัพย์ที่จะอุทธรณ์หรือฎีกานั้น ควรถือตามจำนวนทรัพย์ที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตัดสินให้เป็นเกณฑ์ในการดูว่าจะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่

๔.๕.๒ การกำหนดจำนวนทุนทรัพย์เพื่อที่จะเป็นเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกานั้น ไม่ควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพราะการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ อันเป็นเงื่อนไขของการให้สิทธิอุทธรณ์และฎีกานั้นจะเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก เพราะต้องผ่านขั้นตอนตามกระบวนการของฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะให้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลำดับรอง เช่น ให้เป็นอำนาจของประธานศาลฎีกาออกคำสั่งของประธานศาลฎีกาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑ เพื่อให้มีการยืดหยุ่นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม (แต่โดยความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนนั้น ไม่เห็นด้วยกับการอาศัยอำนาจทุนทรัพย์เป็น

หลักใหญ่ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกา เพราะค่าของเงินมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่อยู่เสมอและค่าของเงินในชนบทกับสังคมในเมืองยังมีความแตกต่างกันอยู่ ทำให้คดีของคนยากจนกับคนรวยมีความเหลื่อมล้ำกันในแง่ของการได้รับความยุติธรรม ดังนั้น จึงควรพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์อื่นประกอบบ้าง)

๔.๕.๓ ควรมีการบัญญัติวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์และฎีกาไว้โดยชัดแจ้ง เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วแก่คู่ความในการดำเนินการเพื่อแก้ไขเยียวยาในการที่ประชาชนถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกา โดยการให้ประธานศาลฎีกาออกเป็นคำสั่งหรือระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการของศาล เพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ศาลต้องการ

๔.๕.๔ ควรมีหลักเกณฑ์ในการประกอบดุลพินิจของศาลสูงในการวินิจฉัยว่าปัญหาใดเป็นปัญหาข้อที่เป็นสาระหรือไม่เป็นสาระอันสมควรได้รับการวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อเป็นแนวทางให้คู่ความตัดสินใจว่าสมควรจะอุทธรณ์และฎีกาต่อไปหรือไม่ เพราะหากทราบว่าปัญหาของตนเป็นปัญหาข้อที่ไม่เป็นสาระ คู่ความจะได้ไม่อุทธรณ์หรือฎีกาให้สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย โดยการให้ศาลออกเป็นคำสั่งหรือระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

๔.๕.๕ ควรนำวิธีการหรือแนวความคิดของระบบอนุญาตอุทธรณ์ที่ใช้อยู่ในต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ มาปรับใช้ตามความเหมาะสมเพื่อสกัดกั้นการอุทธรณ์และฎีกาที่อุทธรณ์และฎีกาโดยไร้สาระหรือเพื่อประวิงคดี ออกจากคดีที่อุทธรณ์และฎีกาขึ้นมาอย่างมีเหตุผลและมีสาระสำคัญสมควรได้รับการวินิจฉัย เพื่อให้ศาลสูงได้มีเวลาเพียงพอในการวินิจฉัยคดีที่มีปัญหายุ่งยากสลับซับซ้อนและมีประเด็นสำคัญ ๆ อันสมควรจะวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐาน และให้เหตุผลประกอบคำอธิบายอย่างชัดแจ้ง เพื่อเป็นการพัฒนาหลักกฎหมายให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการต่อไป และ

๔.๕.๖ ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยานให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนและมีหลักเกณฑ์อันเป็นประโยชน์ต่อศาลในการใช้เป็นเครื่องมือกลั่นกรองพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นประเด็นที่จะอุทธรณ์และฎีกา เพื่อลดปัญหาในเรื่องความเห็นที่โต้แย้งกัน เพราะไม่มีหลักเกณฑ์วางไว้ชัดแจ้ง อันจะทำให้ต้องเป็นประเด็นที่จะต้องอุทธรณ์และฎีกา

การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Management of Change)

การจัดการกับกลไกส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์กรให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้องค์กรได้รับผลดีและลดผลกระทบในทางที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้องค์กรดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่องราบรื่น สามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าไปได้

๑. เหตุผลความจำเป็นในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐของไทย

ระบบบริหารงานภาครัฐ ซึ่งรวมทั้งภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การอื่น ๆ ของรัฐ นับเป็นองค์การขนาดใหญ่ ที่ใช้ทรัพยากรของประเทศเป็นจำนวนมาก และยังเป็นองค์การที่ผลิต

สินค้าและบริการที่มีส่วนสำคัญจำเป็นต่อชีวิตของคนจำนวนมาก และต่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าของชาติโดยส่วนรวม

นับตั้งแต่มีการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ก็ได้มีความพยายามที่จะปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐของไทยมาเป็นระยะ ๆ เช่น การนำระบบจำแนกตำแหน่งเข้ามาใช้แทนระบบชั้นยศ การนำระบบบริหารงานพัฒนาเข้ามาใช้ซึ่งทำให้มีหน่วยงาน เช่น สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เกิดขึ้นหรือการมีคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งตั้งขึ้นในเกือบทุกรัฐบาล (ปีนรส มาลากุล ณ อยุธยา, ๒๕๕๓)

แต่ในปัจจุบัน ระบบบริหารงานภาครัฐของไทยต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นความท้าทายที่ทั้งยิ่งใหญ่และซับซ้อน ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

๑.๑ กระแสความต้องการบริการจากภาครัฐที่มีมากขึ้น และกลับซับซ้อน ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น กระแสเศรษฐกิจเสรีในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยต้องเร่งลงมือพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องทำงานมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน กระแสเศรษฐกิจเสรีก็เป็นกระแสที่บีบให้รัฐต้องจำกัดบทบาทและขนาดของตนให้เหลือน้อยที่สุด

๑.๒ กระแสแรงกดดันที่ทำให้รัฐต้องมีขนาดและอำนาจน้อยลง เช่น กระแสเศรษฐกิจเสรีที่บีบให้รัฐลดบทบาทและใช้ทรัพยากรของประเทศให้น้อยลง ดังที่กล่าวมาแล้ว หรือกระแสประชาธิปไตยที่ทำให้รัฐต้องกระจายอำนาจ ถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ และกำลังคนไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๔๙ งบประมาณแผ่นดินก็ต้องกระจายไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ ๓๕ ซึ่งเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงกับงบประมาณแผ่นดินส่วนที่เป็นงบลงทุน เป็นต้น

๑.๓ กระแสการบริหารการปกครองที่ดี (Good Governance) ซึ่งทำให้การดำเนินงานของภาครัฐต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ จากที่รัฐเคยคิดเองทำเองโดยไม่ต้องให้ใครเข้ามายุ่งเกี่ยว ก็จะต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นการดำเนินงานที่ต้องเปิดเผย ให้ประชาชนตรวจสอบได้และต้องคอยรับฟังความคิดเห็นเป็นระยะ ๆ

๒. ประเด็นสำคัญในการปฏิรูปภาครัฐ

เมื่อมีกระแสที่กดดันให้รัฐต้องทำงานมากขึ้น แต่ให้ใช้ทรัพยากรน้อยลง และยังคงเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ก็ย่อมเป็นการยากที่องค์กรภาครัฐจะคงดำเนินการด้วยวิธีการเดิมอย่างที่เคยปฏิบัติมาได้อีกต่อไป รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐ โดยมีประเด็นสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการบริหารงานภาครัฐอย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้

๒.๑ จะต้องมีการทบทวนบทบาท ภารกิจ และกลยุทธ์ วิธีการดำเนินงานองค์กรภาครัฐ โดยพยายามให้รัฐเป็นผู้กำกับดูแลมากกว่าการดำเนินการเอง เพื่อลดบทบาทและการใช้ทรัพยากรของภาครัฐในการเป็นผู้ให้บริการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน โดยให้หันมามุ่งเน้นบทบาทในการเป็นผู้ให้บริการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน โดยให้หันมามุ่งเน้นบทบาทในการเป็นผู้กำกับดูแลให้ประชาชน ได้รับบริการอย่างพอเพียง มีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้รัฐใช้ทรัพยากรของประเทศน้อยลง และภาคเอกชน ชุมชน หรือประชาชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

๒.๒ จะต้องมีการปรับวิธีการบริหารจัดการในภาครัฐจากเดิมที่เน้นด้านการทำตามระเบียบหรือทำอย่างที่เคยทำๆ กันมา ไปสู่ “การบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result – Based Management) ซึ่งต้องมีการกำหนด “ตัวชี้วัดผลงาน” (Key Performance Indicators) และมีการกำกับติดตามประเมินผลงาน ตามตัวชี้วัดดังกล่าว โดยการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ โดยการนำระบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้นั้น จะต้องมีการปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๒.๒.๑ ด้านระบบงบประมาณ จะต้องปรับให้เป็นระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting) โดยให้การจัดสรรงบประมาณ ตามจำนวนหน่วยวัดผลงานตามตัวชี้วัดดังกล่าว คุณด้วยราคาต้นทุนต่อหน่วย และประเมินผลสำเร็จตามหน่วยของผลงานที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า (Value for Money)

๒.๒.๒ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลจะต้องมีการใช้ตัวชี้วัดผลงานที่ชัดเจนแล้วจัดจ้างประเมินผลงาน พิจารณาความดีความชอบโดยพิจารณาผลงานตามตัวชี้วัดดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้เริ่มนำมาใช้แล้วในระบบผู้บริหารระดับสูง (Senior Executive System) และระบบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีแบบใหม่

๒.๒.๓ นอกจากนี้ยังมีการปรับแก้กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้เกิดความคล่องตัวเพื่อให้สามารถดำเนินงานโดยมุ่งเน้นที่ผลงานได้โดยสะดวก

๒.๓ จะต้องมีการปรับการดำเนินงานของภาครัฐให้เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ โดยรัฐต้องไม่ผูกขาด ปกปิด หรือดำเนินการไปโดยไม่ฟังใคร ซึ่งจะเห็นได้จากการมีองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตลอดจนกลไกการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น การทำประชาพิจารณ์ หรือการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งหมายถึงว่าองค์กรภาครัฐจะต้องดำเนินการโดยใสสะอาด ประชาชนต้องสามารถตรวจสอบได้ว่าการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐนั้นเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ หรือเกิดผลคุ้มค่ากับภาษี หรือเงินค่าใช้บริการที่เสียไปหรือไม่

ความเป็นมาและเหตุผลในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการฎีกา

การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ได้มีการตรากฎหมายไว้เป็นหลักตามพระราชบัญญัติให้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๔๗๗ ที่ให้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามที่ได้ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งบทบัญญัตินั้นให้ไขในศาลทั่วไปตลอดราชอาณาจักร ยกเว้นแต่ในศาลพิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น และถ้ามีกฎหมายให้ไขธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายทางศาสนาในศาลใด ให้ศาลนั้นยกธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายนั้น ๆ มาใช้แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันให้ไขประมวลกฎหมายนี้ โดยที่วางหลักการฎีกาไว้ ๕ มาตรา ดังนี้

มาตรา ๒๔๗ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งในชั้นอุทธรณ์แล้ว ความชอบที่จะฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์นั้น และภายในบังคับบทบัญญัติหามาตราต่อไปนี้กับกฎหมายอื่นว่าด้วยการฎีกา ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๔๘ ในคดีที่ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้องไม่เกินสองพันบาท หรือในคดีฟ้องขอให้อายุหรืออายุขัยซึ่งกำหนดลงเป็นราคาเงินมิได้ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดีได้รับรองไวหรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาวามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้มาตรานี้มิให้บังคับในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลและสิทธิในครอบครัว

มาตรา ๒๔๙ ขอเท็จจริงหรือขอกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาก่อนแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยกขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ซึ่งปัญหาขอได้อันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจยกปัญหาขอกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์เพราะพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้หรือเพราะเกี่ยวกับมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกาคู่ความที่เกี่ยวข้องของยอมอ้างอิงในปัญหาเช่นวานั้นได้

มาตรา ๒๕๐ ในคดีซึ่งจะฎีกาได้เฉพาะแต่ปัญหาขอกฎหมาย ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าคู่ความซึ่งแพคดีในศาลชั้นต้นได้อุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับให้ตนชนะในข้อสาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นจะยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นให้ถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือคืนเงินจำนวนที่วางไวต่อศาลในข้อนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๕๒ ถ้าคู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่ยอมรับฎีกา ให้ศาลชั้นต้นส่งคำร้องเช่นนั้นไปยังศาลฎีกาพร้อมกับฎีกาและคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ถ้าศาลฎีกาเห็นจำเป็นจะต้องตรวจสำนวนใหม่คำสั่งให้ศาลล่างส่งสำนวนนั้นไปยังศาลฎีกา

ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ ได้มีการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้คดีล่องไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น และแก้ไขข้อขัดข้องของศาลและคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาบางประการที่สำคัญ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา ๒๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๗ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งในชั้นอุทธรณ์แล้วนั้น ให้ยื่นฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์นั้น และภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตราต่อไปนี้กับกฎหมายอื่นว่าด้วยการฎีกา ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา ๒๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๘ ในคดีที่มีทุนทรัพย์นั้น ถ้าราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าพันบาท และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้น ในศาลอุทธรณ์

ได้มีความเห็นแย้ง หรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้ หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้”

มาตรา ๒๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ได้มีการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาล่วงไปโดยเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้นและเป็นหลักประกันในการดำรงชีพของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๘ ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาท และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้ง หรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดี ในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาอุทธรณ์

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในคดีที่ฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกซ์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว และคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่ในคดีที่ฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์อันมีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละห้าพันบาทหรือคดีฟ้องขับไล่บุคคลในกรณีอื่นออกอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะยื่นคำฟ้องอาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละห้าพันบาท และจำเลยมิได้กล่าวแก้เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ยกข้อโต้เถียงในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิอยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น

คดีเกี่ยวกับการบังคับวงศัญัติทั้งหลายและบริวารของผู้เช่าหรือผู้ที่ถูกฟ้องขับไล่ในกรณีอื่นอันอยู่บนอสังหาริมทรัพย์ซึ่งคู่ความในคดีฟ้องขับไล่นั้นต้องห้ามฎีกาข้อเท็จจริงตามวรรคสอง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ไม่ว่าศาลจะฟังว่าบุคคลดังกล่าวสามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้หรือไม่ ห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่จะมีความเห็นแย้ง หรือคำรับรอง หรือหนังสืออนุญาตให้ฎีกาตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยกขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งปัญหาข้อใดอันเกี่ยวข้องกับความสะดวกสบายของประชาชน หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือเพราะเกี่ยวข้องกับมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมอ้างอิงในปัญหาเช่นนั้นได้”

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ ได้มีการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมากทำให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาไม่สามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จลุกลงไปได้โดยรวดเร็วทำให้อรรถคดีค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงต้องปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์ฎีกาให้ทำได้เฉพาะคดีที่มีเหตุผลสมควรที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีการวมทั้งแก้ไขบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๘ ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริงเว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุผลสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือรับรองเช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว และคดีฟ้องขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เว้นแต่ในคดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คดีเกี่ยวกับการบังคับวงศ์ญาติทั้งหลายและบริวารของผู้ถูกฟ้องขับไล่ ซึ่งอยู่บนอสังหาริมทรัพย์ซึ่งคู่ความในคดีฟ้องขับไล่นั้นต้องห้ามฎีกาข้อเท็จจริงตามวรรคสอง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ไม่ว่าศาลจะฟังว่าบุคคลดังกล่าวสามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้หรือไม่ ห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่จะได้รับความเห็นแย้งหรือรับรอง หรือหนังสืออนุญาตให้ฎีกาตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

การขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์รับรองว่า มีเหตุผลสมควรที่จะฎีกาได้ ให้ผู้ฎีกายื่นคำร้องถึงผู้พิพากษานั้นพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้น เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้น ให้ส่งคำร้องพร้อมด้วยสำนวนความไปยังผู้พิพากษาดังกล่าวเพื่อพิจารณารับรอง”

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นฎีกานั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย การวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีข้อใดไม่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ให้กระทำโดยความเห็นชอบของรองประธานศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมาย แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงอำนาจของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๑๔๐ วรรคสอง

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นนั้นได้”

และในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ ได้มีการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนของฎีกาไม่สามารถถ่วงรอนคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วขึ้นสมควรกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่าคดีที่ได้ยื่นฎีกาใดสมควรอนุญาตให้ยื่นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“มาตรา ๒๔๔/๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔๗ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๗ การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา

การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๘ และมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๘ คำร้องตามมาตรา ๒๔๗ ให้พิจารณาและวินิจฉัยโดยองค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้ง ซึ่งประกอบด้วยรองประธานศาลฎีกาและผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาอีกอย่างน้อยสามคน

การวินิจฉัยให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้บังคับตามความเห็นของฝ่ายที่เห็นควรอนุญาตให้ฎีกา

มาตรา ๒๔๙ ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

ปัญหาสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา
- (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน
- (๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสอง (๖) เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๙

“มาตรา ๒๕๐ หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้อง การพิจารณาวินิจฉัยและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๒๔๗ การตรวจรับฎีกา การแก้ฎีกา การพิจารณา และการพิพากษาคดี รวมทั้งการสั่งคืนค่าค่าธรรมเนียม ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๑ ในคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาที่มีแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย หากศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ถูกต้องไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลฎีกาจะมีคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายนั้นและยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้น แล้วมีคำสั่งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้น แล้วแต่กรณี ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ภายใต้กรอบคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก็ได้

มาตรา ๒๕๒ ในกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๕๐ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

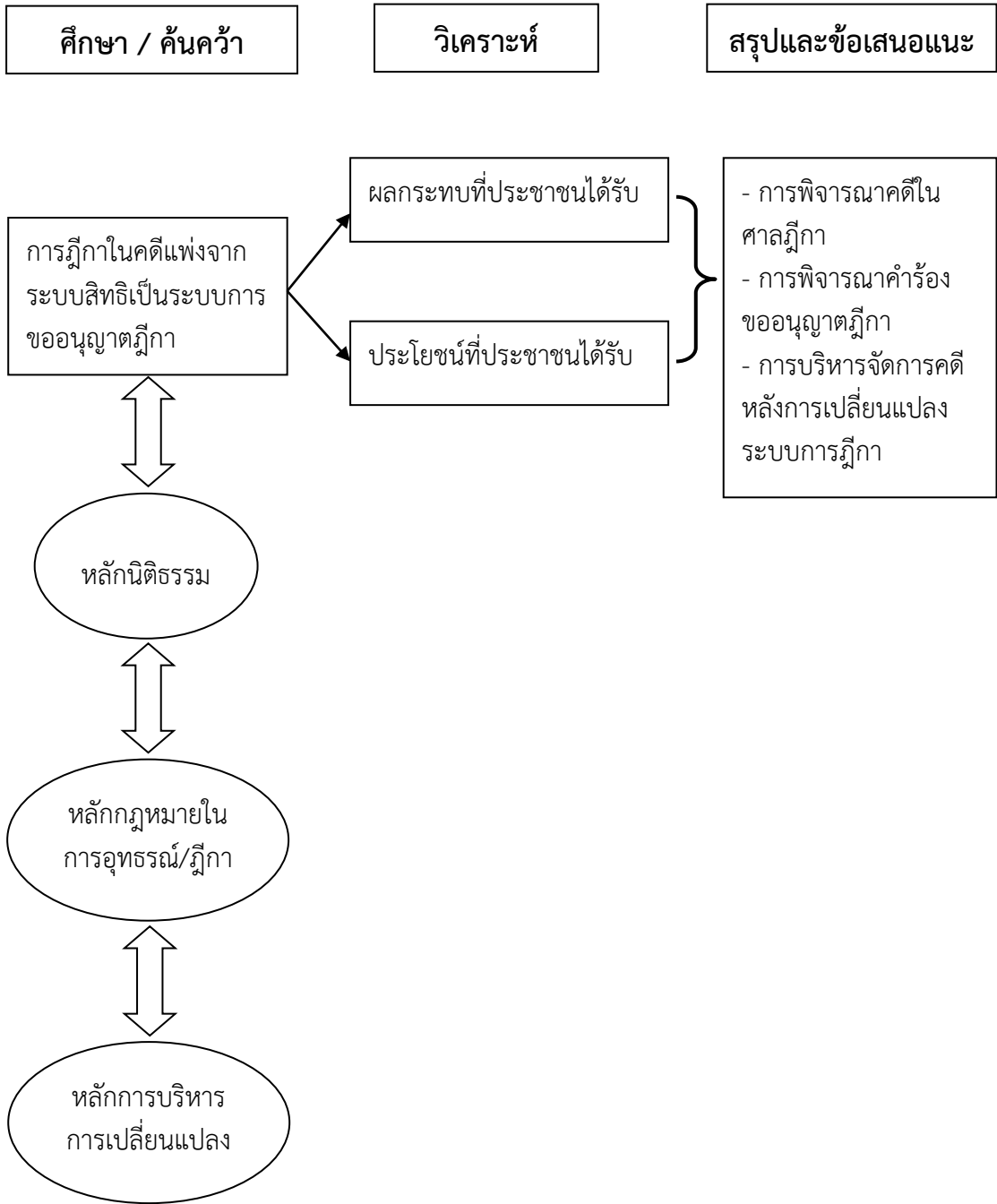
สรุป

จากความเป็นมาของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฎีกาที่ผ่านมา นั้นก็จะเห็นได้ว่าเป็นการแก้ไขในเรื่องเกี่ยวกับทุนทรัพย์และข้อจำกัดบางประการเท่านั้น แต่การฎีกายังคงเป็น “ระบบสิทธิ” ที่ให้คู่ความได้ยื่นฎีกาจบจบจนการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมานั้น เป็นการแก้ไขที่ไม่เหมือนครั้งก่อน ๆ เพราะเป็นการเปลี่ยนจากระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาตให้ฎีกา โดยถือว่าคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดจะยื่นฎีกาได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตให้ฎีกาได้ โดยที่มาในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการฎีกาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก่อนมีการแก้ไขในปี ๒๕๕๘ ได้บัญญัติเรื่องการฎีกาไว้ใน มาตรา ๒๔๗ โดยให้ยื่นฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ในมาตรา ๒๔๘ ได้กำหนดข้อห้ามฎีกาไว้คือหากเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ซึ่งราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกานั้นไม่เกินสองแสนบาทก็ต้องห้ามไม่ให้ฎีกา หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (ปัจจุบันยังไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนด) แต่มีข้อยกเว้นหากมีการรับรองหรืออนุญาตให้ฎีกา รวมถึงหากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว คดีฟ้องขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ (คดีไม่มีทุนทรัพย์) แม้ทุนทรัพย์ในชั้นฎีกาก็ไม่ต้องห้ามฎีกา แต่หากเป็นคดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์หรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นฟ้องไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ก็ต้องห้ามมิให้ฎีกา ข้อห้ามฎีกาอีกประการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ คือการฎีกาจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

จึงกล่าวได้ว่า การฎีกาตามกฎหมายเดิมนั้นเป็นระบบ “สิทธิ” ที่คู่ความจะยื่นฎีกาหรือไม่ก็ได้หากไม่มีข้อห้ามฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ซึ่งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ การฎีกาจากระบบเดิมนั้นจึงถูกเปลี่ยนไปเป็นระบบ “การขออนุญาตฎีกา” เป็นต้นมา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ ๓ การฎีกาคำพิพากษา

ระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทย แบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น ๓ ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา กระบวนพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และฎีกาค่อนข้างจะแตกต่างจากกระบวนพิจารณาของศาลต่างประเทศและเป็นผลให้การพิจารณาคดีในศาลไทยค่อนข้างล่าช้า กล่าวคืออุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นลำดับชั้นศาลไปและโดยทั่วไปเราสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมดไม่ว่าในปัญหาข้อกฎหมายหรือในปัญหาข้อเท็จจริง รวมทั้งในเรื่องดุลยพินิจของศาลด้วยแตกต่างจากในต่างประเทศ ซึ่งปัญหาข้อเท็จจริงมักจะยุติในศาลชั้นต้น ส่วนศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นทำให้ภาระในการพิจารณาคดีของศาลสูงในต่างประเทศมีค่อนข้างน้อยการที่ประเทศไทยอนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวางทำให้ปัญหาที่คดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ก็ตีศาลฎีกาก็ตีมีเป็นจำนวนมากและในการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และฎีกาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพิจารณาซ้ำในปัญหาที่ศาลชั้นต้นพิจารณามาแล้ว

ปัญหาและผลกระทบของการที่คดีค้างค้ำในศาลฎีกา

ปัญหาคดีค้างค้ำในศาลยุติธรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับศาลในนานาอารยประเทศและเป็นวัฏจักรโดยศึกษาได้จากสถิติคดีที่ค้างมา รับใหม่ และเสร็จไปในที่ผ่านมา ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๑ สถิติคดีของศาลฎีกา

	คดีที่ต้องทำคำพิพากษา				
	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐
ค้างมา	๒๙,๑๕๐	๒๑,๖๖๗	๑๓,๗๘๘	๙,๕๕๑	๘,๐๖๐
รับใหม่	๑๔,๔๒๖	๑๒,๐๘๑	๑๑,๕๘๕	๙,๘๐๙	๙,๕๑๕
เสร็จไป	๒๑,๙๐๙	๑๙,๙๖๐	๑๕,๘๒๒	๑๑,๓๐๐	๑๐,๓๑๑
ค้างไป	๒๑,๖๖๗	๑๓,๗๘๘	๙,๕๕๑	๘,๐๖๐	๗,๒๖๔

ที่มา : สถิติคดีศาลฎีกา ปี ๒๕๖๐

๑. ปัญหาคดีค้างค้ำในศาลฎีกา

สาเหตุอันเกิดมาจากปัจจัยและสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

- ๑.๑ ภารกิจที่เพิ่มขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- ๑.๒ สังคมปัจจุบันมีข้อพิพาทเกิดขึ้นมาก
- ๑.๓ ปัญหาวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ

ศาลยุติธรรมได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและมีการปรับทิศทางการบริหารงานศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกมาโดยตลอด จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เป็นแผนบริหารราชการศาลยุติธรรม และคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมโดยคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีคำสั่งคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมที่ ๒๘/๒๕๖๐ เรื่อง ให้ใช้แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ ด้วยคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมตั้งนั้น จึงให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมถือปฏิบัติ ดังนี้

กำหนดให้ใช้แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ เพื่อเป็นกรอบแนวทาง ในการดำเนินงานและพัฒนางานองค์กรศาลยุติธรรม จัดทำแผนปฏิบัติการ ๔ ปี จัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี แผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี และการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์

กำหนดให้จัดทำแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ และติดตามเร่งรัดการดำเนินงานตามแผน ตลอดจนประเมินผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ทั้งนี้ ให้ใช้แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ศาลยุติธรรมได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางซึ่งมีความหมายและสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ JUSTICE คือ

J : Justice for All หมายถึง ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม

U : Uplift and Uphold Standard หมายถึง ยกกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากล

S : Stronger Specialized Court หมายถึง เพิ่มความเข้มแข็งให้ศาลชำนาญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชั้นพิเศษ

T : Trusted Pillar หมายถึง เพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความยุติธรรม

I : Innovation หมายถึง พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม

C : Collaboration หมายถึง เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

E : Excellence Organization หมายถึง เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

วิสัยทัศน์ คือ ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุขเป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม

พันธกิจ คือ ข้อ ๑ อำนวยความยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

ข้อ ๒ พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล

ข้อ ๓ เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ

ข้อ ๔ อารงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน

๒. ผลกระทบของการที่คดีค้างค้ำในศาลฎีกา

แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ผลกระทบต่อคู่ความและสังคม ได้แก่ (๑) ความล่าช้าคือความไม่ยุติธรรมรูปแบบหนึ่ง และ (๒) ความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชน

ส่วนที่ ๒ ผลกระทบต่อศาลฎีกา ได้แก่ (๑) การพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของคดีค้างค้ำยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และ (๒) กระบวนการบริหารจัดการคดียังไม่อาจรองรับและแก้ไขปัญหาคดีค้างค้ำได้อย่างเหมาะสม ทั้งในส่วนของโครงสร้างยังไม่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของศาลฎีกา

แนวทางในการแก้ไขการค้างค้ำของคดีในศาลฎีกา

เดิมการฎีการะบบสิทธิของไทย คู่ความในคดีมีสิทธิฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งทำให้คดีมีการขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาเป็นจำนวนมากและถึงแม้จะมีการกลั่นกรองคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา โดยกฎหมายได้กำหนดข้อห้ามในการฎีกาและระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาของศาลฎีกาไว้แต่ยังคงมีคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยขึ้นสู่ศาลฎีกาเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาคดีที่ได้ยื่นฎีกาเรื่องใดสมควรอนุญาตให้ขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกา เพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลฎีกาซึ่งเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาจากระบบสิทธิมาเป็นระบบอนุญาตในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยและหากศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ฎีกาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ย่อมถึงที่สุดโดยยังคงหลักการเดิมให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงคู่ความในคดีจึงสามารถฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง เพียงแต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาก่อน

ภายใต้หลักเกณฑ์ของการฎีการะบบอนุญาตในคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว มาตรา ๒๔๗ ได้แก้ไขข้อความโดยเปลี่ยนจากระบบสิทธิ คือสามารถฎีกาปัญหาข้อกฎหมายและฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงได้หากเป็นคดีมีทุนทรัพย์เกินสองแสนบาทภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นระบบอนุญาต คือให้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง กำหนดให้การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ในคดีแพ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา โดยการขออนุญาตฎีกาให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งในคดีนั้น ส่วนมาตรา ๒๔๘ กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้ง ซึ่งประกอบด้วยรองประธาน

ศาลฎีกา และผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาอีกอย่างน้อยสามคนเป็นผู้พิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา และมาตรา ๒๔๙ กำหนดให้ศาลฎีกาพิจารณานุญาตให้ฎีกาได้เมื่อเห็นว่าปัญหาที่ฎีกาเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงการฎีกาในคดีแพ่งเป็นระบบอนุญาต จึงเป็นการอย่างก้าวประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการฎีกาของประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาแล้ว ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่องการอุทธรณ์และฎีกาของศาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์กรของศาลครั้งใหญ่ด้วย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่จะได้ย่อมตกอยู่กับประเทศชาติและประชาชนโดยตรง

การบริหารจัดการคดีคำพิพากษาก่อนที่จะมีการจัดตั้งแผนกคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกา

ก่อนที่การประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ที่การฎีกาคำพิพากษาเป็นระบบสิทธิของคู่ความที่จะยื่นฎีกาได้หากไม่ต้องห้ามโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ศาลฎีกามีปริมาณคดีแพ่งที่จะต้องทำเป็นคำพิพากษาย้อนหลัง ๔ ปี ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๒ คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘

	คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา				
	ปี ๒๕๕๔	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘
ค้างมา	๙,๐๓๓	๙,๔๖๓	๙,๘๙๙	๘,๑๗๘	๕,๙๐๐
รับใหม่	๔,๒๙๒	๔,๖๘๖	๔,๔๐๓	๔,๐๑๐	๓,๙๕๕
เสร็จไป	๓,๘๖๑	๔,๒๕๐	๔,๒๕๐	๖,๒๘๘	๗,๒๗๗
ค้างไป	๙,๔๖๓	๙,๘๙๙	๘,๑๗๘	๕,๙๐๐	๒,๕๗๘

ที่มา : สถิติคดีศาลฎีกา ปี ๒๕๕๘

จากตารางปริมาณคดีแพ่งจากปี ๒๕๕๔ ศาลฎีกาจะมีคดีรับใหม่เฉลี่ยประมาณ ๔๐๐๐ กว่าเรื่อง แต่ไม่สามารถดำเนินการทำคำพิพากษาให้แล้วเสร็จต่อปริมาณงานที่เข้ามาทุกปีได้ ศาลฎีกาในปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ จึงได้มีการจัดทำโครงการเปิดทำการศาลนอกเวลาราชการเพื่อเร่งรัดคดีค้างในศาลฎีกาส่งผลให้ในปี ๒๕๕๘ คดีในศาลฎีกามีปริมาณลดลง แต่โครงการเปิดทำการศาลนอกเวลาราชการเป็นเพียงโครงการที่คิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะสั้น และมีค่าใช้จ่ายใช้เงินงบประมาณที่สูง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวสำนักงานศาลยุติธรรมได้เสนอร่างกฎหมายเพื่อดำเนินการแก้ไขการยื่นฎีกาต่อสภาผู้แทนราษฎรและได้มีการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว เมื่อมีการประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว ปริมาณคดีแพ่งที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาเพื่อต้องทำคำพิพากษานั้น มีปริมาณเพิ่มขึ้น ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๓ คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑

	คดีแพ่งที่ต้องทำคำพิพากษาฎีกา		
	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑ (สิงหาคม)
ค้างมา	๒,๕๗๘	๒,๐๙๑	๒,๕๐๓
รับใหม่	๓,๒๒๑	๓,๓๖๑	๑,๘๐๖
เสร็จไป	๓,๗๐๘	๒,๙๔๙	๒,๖๕๐
ค้างไป	๒,๐๙๑	๒,๕๐๓	๑,๖๕๙

ที่มา : สถิติคดีศาลฎีกา ปี ๒๕๖๑

จากตารางปริมาณคดีแพ่งจากปี ๒๕๕๙ จนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๑ คดีแพ่งที่ศาลฎีกา รับเพื่อพิจารณาทำคำพิพากษามีปริมาณคดีลดลงจากก่อนที่กฎหมายใหม่ประกาศใช้ซึ่งมีคดีแพ่งรับใหม่เฉลี่ย ๔,๐๐๐ กว่าเรื่อง ก็ลดลงเหลือเพียง ๓,๐๐๐ กว่าเรื่องและมีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อย ๆ ทั้งนี้ แม้ว่าคดีแพ่งที่ต้องทำเป็นคำพิพากษาจะมีปริมาณที่ลดลง แต่คดีคำร้องขออนุญาตฎีกากลับมีปริมาณคดีที่มากขึ้น

ตารางที่ ๓ - ๔ คดีแพ่งที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกา ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑

	คดีแพ่งที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกา		
	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
ค้างมา	๐	๗๙๔	๑,๙๓๓
รับใหม่	๗๙๙	๒,๕๕๔	๖,๒๘๒
เสร็จไป	๕	๑,๔๑๕	๖,๔๑๘
ค้างไป	๗๙๔	๑,๙๓๓	๑,๗๙๗

ที่มา : สถิติคดีศาลฎีกา ปี ๒๕๖๑

จากตารางเห็นได้ว่าหลังจากที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการฎีกาฉบับใหม่แล้วนั้นปริมาณคดีแพ่งที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาลดลงอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน แต่ก็มีความชัดเจนเช่นเดียวกันว่าเมื่อการฎีกาไม่มีกฎหมายต้องห้ามฎีกา ประชาชนจึงขอใช้สิทธิของตนเองด้วยการขออนุญาตฎีกามาแทบจะทุกคดี โดยปริมาณคดีคำร้องขออนุญาตมีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปีดังนั้นศาลฎีกาเองก็ดี สำนักงานศาลยุติธรรมเองก็ได้ตระหนักถึงปริมาณคดีคำร้องขออนุญาตดังกล่าวจึงได้กำหนดแนวทางการพิจารณาคดีคำร้องขออนุญาตไว้

การปฏิบัติของศาลฎีกาในคดีคำร้องขออนุญาตฎีกา

ตามที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๕๐ กำหนดให้หลักเกณฑ์และวิธีในการยื่นคำร้องการพิจารณาวินิจฉัยและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา การตรวจรับฎีกา การแก้ฎีกา การพิจารณา และการพิพากษาคดีเป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จึงได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานกลั่นกรองร่างข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามคำสั่งศาลฎีกาที่ ๙๔/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘ ซึ่งต่อมาประธานศาลฎีกาได้มีคำสั่งเรื่องแนวทางการพิจารณาคดีขออนุญาตในคดีแพ่งและเรื่องจัดองค์คณะคดีขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งอันเป็นการวางระบบการบริหารจัดการคดีเพื่อให้การพิจารณาคดีขออนุญาตฎีกาดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง และมีรูปแบบเดียวกัน ประธานศาลฎีกาจึงมีดำริให้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดีคดีแพ่งขึ้น โดยให้คำนึงว่าการที่ระบบอนุญาตให้ฎีกาจะสามารถกลั่นกรองคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้พิพากษาจะต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนในการตรวจฎีกาและสำนวนทั้งหมด แล้วมีคำสั่งส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟังในเวลาอันรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบคำสั่งและการบันทึกเหตุผลหรือความเห็นที่สั้นกะทัดรัดได้ใจความชัดเจน เพื่อประหยัดเวลาในการยกร่าง พิมพ์ และตรวจคำสั่ง หากสามารถกลั่นกรองคดีได้อย่างถูกต้องรวดเร็วก็จะส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามหลักนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

โดยในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๙ วรรคสอง (๖) และมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในปี ๒๕๕๙ ประธานศาลฎีกาออกคำสั่งศาลฎีกาที่ ๖/๒๕๕๙ เรื่องแนวทางการพิจารณาคดีขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ ๓ ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้หมายความรวมถึง

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ

(๗) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสำคัญที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทย

ข้อ ๔ เมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนได้รับคำร้องพร้อมฎีกาและสำนวนความแล้ว ให้องค์คณะผู้พิพากษาประชุมปรึกษาคดีโดยพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(๑) หากเห็นว่าคำร้องหรือฎีกาไม่ถูกต้อง หรือปัญหาตามฎีกาทั้งหมด ไม่เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามข้อ ๓ ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนยกร่างคำสั่งพร้อมทั้งบันทึกเหตุผลท้ายร่างคำสั่ง และให้องค์คณะผู้พิพากษาลงนามในร่างคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาหรือร่างคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาตามแบบแนบท้ายคำสั่งนี้แล้วแต่กรณี

(๒) หากเห็นว่าคำร้องและฎีกาถูกต้อง และปัญหาตามฎีกาทั้งหมดหรือ บางข้อ เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามข้อ ๓ ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนยกร่างคำสั่งพร้อมทั้งบันทึกเหตุผลท้ายร่างคำสั่ง และให้องค์คณะผู้พิพากษาลงนามในร่างคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาตามแบบแนบท้ายคำสั่งนี้

คำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกา คำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา หรือคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาอาจมีการเพิ่มเติมรายละเอียดหรือเหตุผลอื่นใดก็ได้โดยไม่ขัดกับแบบแนบท้ายคำสั่งนี้

องค์คณะผู้พิพากษาพึงพิจารณาวินิจฉัยคำร้องและมีคำสั่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้รับสำนวน

ข้อ ๕ ร่างคำสั่งที่องค์คณะผู้พิพากษาได้ลงนามแล้ว ให้จัดพิมพ์และจ่ายให้ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาตรวจร่างคำสั่งตามแนวปฏิบัติของศาลฎีกาโดยให้ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา (ผู้ช่วยเล็ก) ทำบันทึกความเห็นการตรวจตามแบบแนบท้ายคำสั่งนี้

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วเสร็จ ให้เสนอรองประธานศาลฎีกาที่เป็นองค์คณะเป็นผู้พิจารณาสั่งออก เว้นแต่มีข้อทักท้วงของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา (ผู้ช่วยใหญ่) ข้อทักท้วงของรองประธานศาลฎีกา หรืออยู่ในหลักเกณฑ์ที่สมควรเสนอประธานศาลฎีกาพิจารณาสั่งออก ให้เสนอประธานศาลฎีกาพิจารณา

ข้อ ๖ ให้ผู้พิพากษาและรองประธานศาลฎีกาที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาเป็นผู้ลงนามในคำสั่งที่ส่งให้ศาลชั้นต้นอ่าน แต่ทั้งนี้ต้องไม่พิมพ์ระบุชื่อและชื่อสกุลของผู้ลงนามในคำสั่งดังกล่าว

ข้อ ๗ เมื่อส่วนคำพิพากษาออกหมายเลขคดีแดงคำสั่งคำร้อง (ครพ.) แล้ว กรณีมีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาหรือคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้ส่งคำสั่งพร้อมสำนวนความไปยังศาลชั้นต้น แต่หากเป็นกรณีมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาจะส่งเฉพาะคำสั่งไปยังศาลชั้นต้นก็ได้

ข้อ ๘ กรณีมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาหรือคำแจ้งความว่า ไม่มีคำแก้ฎีกาแล้ว ให้กลุ่มงานตรวจพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาลงสารบบรับฟ้องออกหมายเลขคดีดำใหม่ โดยให้ถือว่าศาลฎีการับพิจารณาคดีในวันที่ศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกา หรือคำแจ้งความว่าไม่มีคำแก้ฎีกาจากศาลชั้นต้น แล้วให้จัดทำใบเสนอจ่ายสำนวน (ปลิว) ให้แก่เลขานุการศาลฎีกาเพื่อเสนอประธานศาลฎีกาจ่ายสำนวน

หากศาลชั้นต้นไม่ส่งคำแก้ฎีกา หรือไม่มีคำแจ้งความว่าไม่มีคำแก้ฎีกาภายในหกเดือน นับแต่วันส่งคำสั่งไปยังศาลชั้นต้น ให้งานรับฟ้องมีหนังสือสอบถามไปยังศาลชั้นต้นโดยเร็ว

ดังนั้น คดีไม่ว่าคดีจะมีทุนทรัพย์เท่าใดหรือไม่มีทุนทรัพย์ก็อาจจะยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาได้ นอกจากนี้ การขออนุญาตฎีกาอาจเป็นได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายแต่ต้องเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

และในปี ๒๕๖๐ ได้มีการปรับปรุงรูปแบบคำสั่งคดีขออนุญาตฎีกา โดยมีเหตุผลในการปรับปรุงรูปแบบเนื่องจากการได้มีการพิจารณาวินิจฉัยและทำคำสั่งคดีขออนุญาตฎีกามาระยะหนึ่งแล้ว และยังมีการปรับระบบงาน ประธานศาลฎีกาจึงให้ปรับปรุงแบบคำสั่งคดีขออนุญาตฎีกาเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป

เมื่อบทบาทหน้าที่ของศาลฎีกาได้เปลี่ยนไปตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่ องค์คณะผู้พิพากษาต้องพิจารณาคำร้องและฎีกาพร้อมสำนวนความโดยละเอียด และสรุปความคิดรวบยอดสำหรับองค์คณะผู้พิพากษา ซึ่งพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกาก็มักจะแตกต่างจากระบบเดิมคือองค์คณะประกอบด้วย รองประธานศาลฎีกา ประธานแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา และผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาอีกสองคน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๘ การพิจารณาพิพากษาคดีทั่วไปโดยศาลฎีกายังคงมีบทบาทในการตรวจสอบคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ดังนั้น หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายและหลักนิติธรรมแล้ว ก็อาจจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตต่อไปแล้วแต่กรณี

การจัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา

ฝ่ายเลขานุการศาลฎีกาได้ดำเนินการติดตามเพื่อให้กระบวนการในทางธุรการคดีสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายประธานศาลฎีกาที่มีวัตถุประสงค์ให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกธรรมแก่ประชาชนโดยรวดเร็วและเป็นธรรมและมีเป้าหมายในระยะแรกประการสำคัญคือมุ่งให้คดีในศาลฎีกามีสภาพที่เป็นปัจจุบัน และการดำเนินการในช่วงแรกมุ่งให้คดีที่รับมาในปี ๒๕๕๘ และ ๒๕๕๙ ที่ค้างพิจารณาในศาลฎีกาเสร็จสิ้นไป ฝ่ายเลขานุการได้ดำเนินการตามแนวนโยบายดังกล่าวและได้พบว่าผลการปรับเปลี่ยนระบบการฎีกาจากระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาต โดยเริ่มจากคดีอาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙ คดีแพ่งทั่วไปตามที่แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๗ และในคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษ เช่น คดีค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๓ และคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๔ ทำให้ปริมาณคดีเฉพาะในส่วนที่ต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาดังกล่าวเพิ่มจาก ๑,๘๑๘ คดี ในปี ๒๕๕๘ เป็นมากกว่า ๔,๐๐๐ คดี ในปี ๒๕๖๐ โดยที่การบริหารจัดการปริมาณคดีดังกล่าวยังเป็นการสั่งโดยองค์คณะทั่วไปในศาลฎีกาซึ่งเป็นภาระงานประการหนึ่งที่กระทบต่อการพิจารณาพิพากษาคดี รวมทั้งคดีที่ต้องมีคำวินิจฉัยคำสั่งคำร้องทั้งคำร้องทั่วไปในคดีแพ่งและคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลพบว่ามีปริมาณมากกว่าปีละ ๕,๐๐๐ ถึง ๖,๐๐๐ คำร้อง ซึ่งเมื่อรวมทั้งสองส่วนจะมีปริมาณถึงกว่า ๑๐,๐๐๐ คำร้องที่ต้องดำเนินการ

เพื่อให้การบริหารจัดการคดีคำร้องขออนุญาตฎีกาให้มีกระบวนการทำงานและผลการสั่งอนุญาตและการบริหารจัดการคดีคำร้องทั่วไปในคดีแพ่งและคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ฝ่ายเลขานุการเห็นสมควรจัดให้มีแผนกคดีคำร้องขออนุญาตฎีกา คำร้องและคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในศาลฎีกา โดยจัดให้มีประธานแผนกคดีคำสั่งคำร้องในศาลฎีกาเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ

สำนักงานศาลยุติธรรมโดยคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมเรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลฎีกา (ฉบับที่ ๕) โดยที่เป็นการสมควรเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลฎีกาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ มาตรา ๗ และมาตรา ๑๐ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมจึงออกประกาศให้จัดตั้งแผนกในศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

ขอ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลฎีกา (ฉบับที่ ๕)”

ขอ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอ ๓ ให้จัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา และมีอำนาจพิจารณาคำร้องทั่วไป คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีอาญาเสพติด คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีคามนุษย์ คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ และคำร้องขออนุญาตฎีกาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของแผนกคดีในศาลฎีการวมทั้งคำร้องอื่น ๆ ตามที่ประธานศาลฎีกาจะได้กำหนดให้มีประธานแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาเป็นผู้รับผิดชอบงานในแผนกหนึ่งคน

ขอ ๔ ให้แผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา เริ่มทำการตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑ เป็นต้นไป

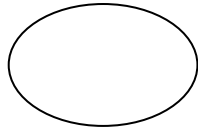
เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา ศาลฎีกาได้มีคำสั่งศาลฎีกา (ลับ) เรื่อง จัดองค์คณะแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตในศาลฎีกา และคำสั่งศาลฎีกา (ลับ) เรื่อง แต่งตั้งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาประจำแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา เพื่อให้การบริหารจัดการคดีในแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตในศาลฎีกาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และยังมีคำสั่งศาลฎีกา (ลับ) เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริการจัดการคดีของแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา กำกับ ดูแล ติดตามสนับสนุนแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการคดีของแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา รวมไปถึงกำหนดแนวทาง วิธีการ และขั้นตอนในการบริหารจัดการแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

การกำหนดขั้นตอนการพิจารณาคดีที่ขออนุญาตฎีกา

จากที่มีการจัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาขึ้น ศาลฎีกาได้จัดทำแผนภูมิขั้นตอนการปฏิบัติงานขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง ซึ่งเป็นการกำหนดขั้นตอนการพิจารณาขึ้นมาเพื่อให้ทั้งตุลาการและธุรการได้มีแนวปฏิบัติกรดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องขออนุญาตฎีกา โดยมีแผนภูมิ ดังนี้

แผนภาพที่ ๓ - ๑ คำอธิบายสัญลักษณ์แผนภูมิขั้นตอนการปฏิบัติงานขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง

คำอธิบายสัญลักษณ์

: จุดเริ่มต้น

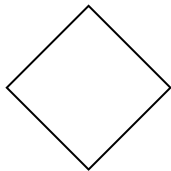
: กระบวนการทำงาน

อักษรในกล่อง

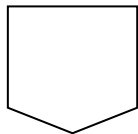
: การดำเนินการอย่างย่อ

คำอธิบายในวงเล็บข้างกล่อง

: เจ้าหน้าที่หรืองานที่รับผิดชอบ

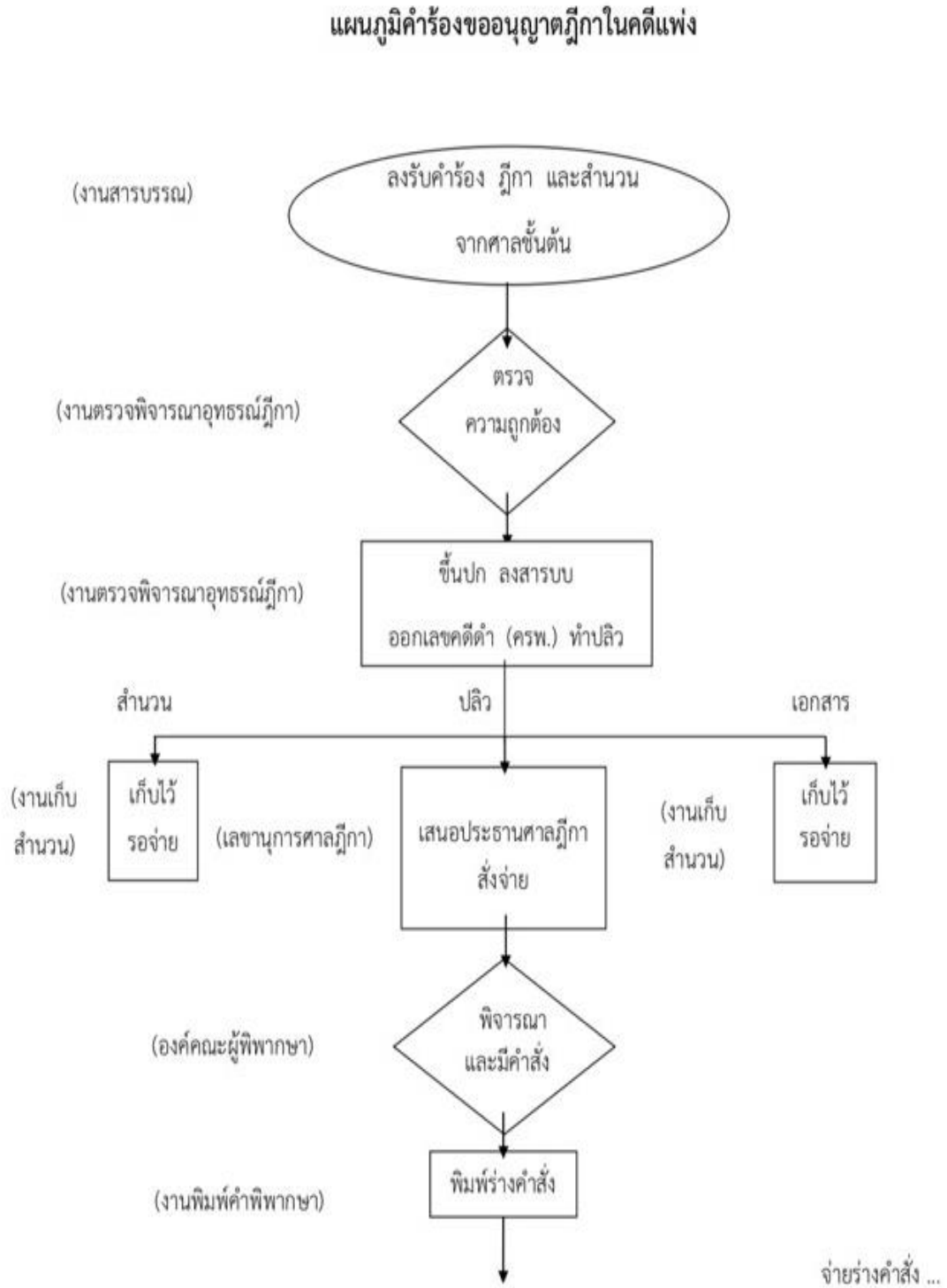
: พิจารณา

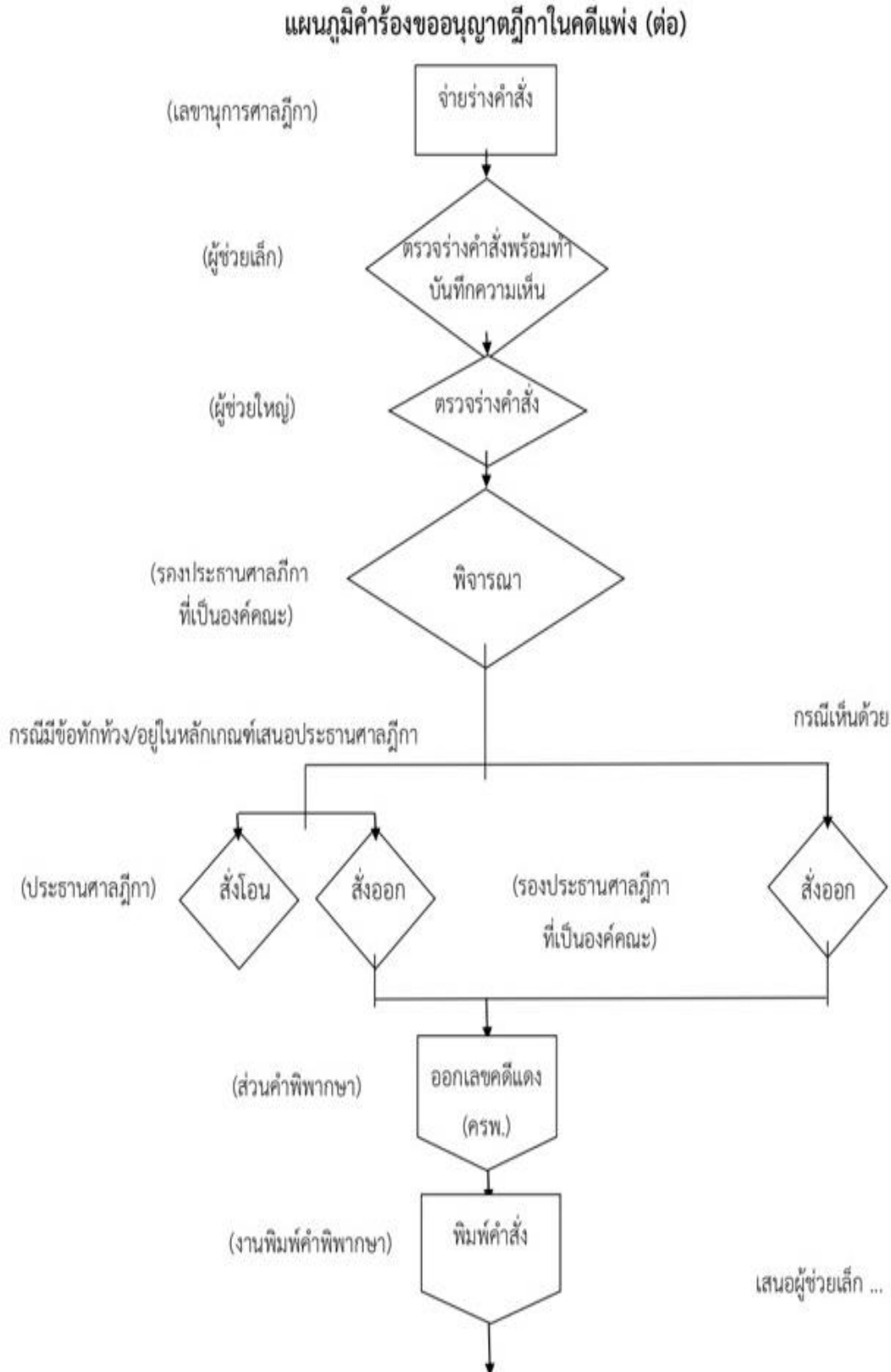
: การเชื่อมต่อระหว่างงาน

ที่มา : ส่วนบริหารจัดการคดีในศาลฎีกา ปี ๒๕๕๙

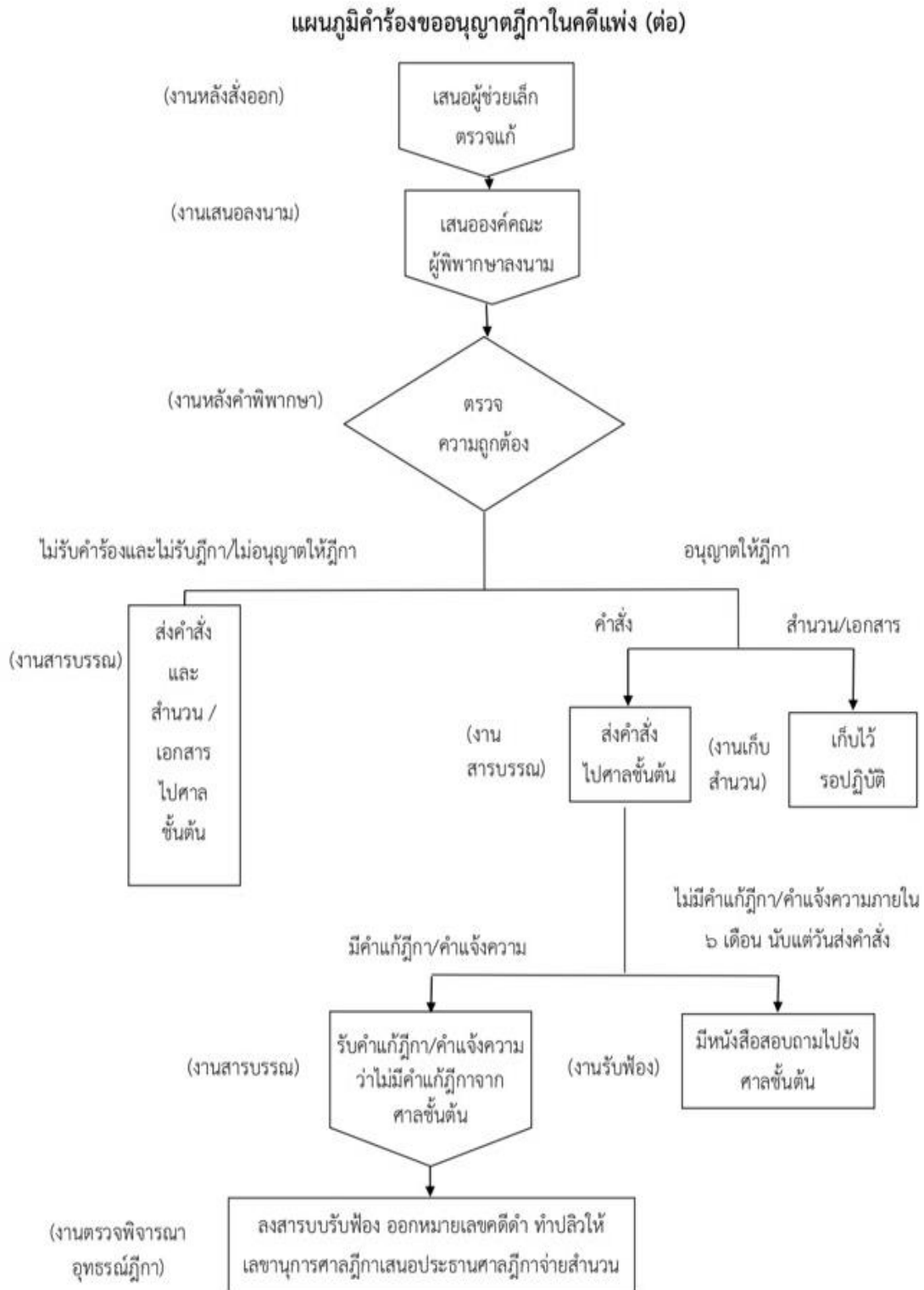
แผนภาพที่ ๓ - ๒ แผนภูมิคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง

แผนภาพที่ ๓ - ๒ แผนภูมิคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ต่อ)

แผนภาพที่ ๓ - ๒ แผนภูมิคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ต่อ)

ที่มา : ส่วนบริหารจัดการคดีในศาลฎีกา ปี ๒๕๕๘

การพิจารณาคดีในศาลฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแล้ว และคู่ความยื่นฎีกาหลังจากสำนวนส่งมายังศาลฎีกาแล้ว ประธานศาลฎีกาจะจ่ายสำนวนให้แก่ผู้พิพากษาศาลฎีกาทำคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วแต่กรณี บางกรณีจะต้องพิจารณาว่าเรื่องไหนจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาเป็นการเร่งด่วนก่อนคดีประเภทอื่นและอาจจะมีบางคดีที่คู่ความร้องขอ โดยมีเหตุผลพิเศษหรือคดีสำคัญที่มีการเร่งรัดเฉพาะเรื่องก็อาจได้รับการพิจารณาพิพากษาเป็นการเร่งด่วนได้ เมื่อประธานศาลฎีกาจ่ายสำนวนความให้แก่ผู้พิพากษาแล้วผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะก็จะทำคำพิพากษา

สำหรับคดีบางประเภท เช่น คดีเยาวชนและครอบครัว คดีล้มละลาย คดีภาษีอากร คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดีแรงงาน จะมีแผนกคดีนั้น ๆ ในศาลฎีกาซึ่งจัดตั้งขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นเดียวกับแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา หากมีคดีนั้น ๆ ขึ้นสู่ศาลฎีกาผู้พิพากษาประจำแผนกนั้น ๆ จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาเพื่อให้บรรดาคดีต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาพิพากษาจากผู้พิพากษาที่มีความชำนาญพิเศษในเรื่องนั้น ๆ แต่ละแผนกก็จะมีผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นเลขานุการประจำแผนกทำหน้าที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิพากษาในแผนกตามที่ได้รับมอบหมายเช่นทำห้วงข้อการประชุมเตรียมข้อมูลทางวิชาการ

สำหรับขั้นตอนต่อไปเมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแล้วร่างคำพิพากษาทุกเรื่องจะผ่านการตรวจทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยเลขานุการศาลฎีกาจะจ่ายร่างคำพิพากษาให้แก่ผู้ช่วยผู้พิพากษาตรวจ ผู้ช่วยผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ตรวจร่างคำพิพากษาและสำนวนความในชั้นแรก ถ้าเห็นว่าร่างคำพิพากษาวินิจฉัยข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนจากที่ปรากฏในสำนวนหรือวินิจฉัยข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานไว้แล้ว ผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาผู้รับผิดชอบในการตรวจร่างคำพิพากษาจะนำไปปรึกษาหารือกับผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนก่อนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะอาจแก้ไขร่างคำพิพากษาใหม่หรืออาจให้คงไว้ตามร่างคำพิพากษาเดิมได้ ในกรณีนี้ผู้ช่วยผู้พิพากษาที่ตรวจสำนวนอาจทำบันทึกเสนอความเห็นทั้งข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายติดไว้กับร่างคำพิพากษาได้ ซึ่งเป็นอำนาจของรองประธานศาลฎีกาและประธานศาลฎีกาที่จะเป็นผู้วินิจฉัยต่อไป ประธานศาลฎีกาอาจขอให้เจ้าของสำนวนทบทวนร่างคำพิพากษาได้ และหากเป็นปัญหาสำคัญ ประธานศาลฎีกาอาจให้นำคดีเข้าสู่การวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหลังจากร่างคำพิพากษาศาลฎีกาผ่านการตรวจเป็นลำดับตั้งได้กล่าวมาแล้วในขั้นตอนสุดท้ายร่างคำพิพากษาศาลฎีกาจะถูกเสนอต่อประธานศาลฎีกาเพื่อส่งออกต่อนั้นจะเป็นเรื่องของธุรการเพื่อจัดส่งไปยังศาลชั้นต้นเพื่ออ่านคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไป

ในขั้นตอนการพิจารณาคดีที่กล่าวมานั้น ศาลฎีกาไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำคำพิพากษาในแต่ละคดีไว้ว่าจะต้องพิจารณาหรือดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้แล้วเสร็จในระยะเวลาเท่าใด มีเพียงคดีอาญาที่จำเลยต้องชั่งหรือคดีที่ถูกกำหนดให้เป็นคดีเร่งพิเศษเท่านั้นที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้ แต่ก็ไม่สามารถเร่งรัดให้แต่ละคดีที่สามารถเสร็จได้ทันตามที่กำหนดไว้ได้ อาจจะช่วยปัจจัยหลาย ๆ อย่างเช่น มีคำคู่ความที่ยื่นมาระหว่างการพิจารณาทำให้ต้องมีการสั่งหรือส่งสำนวนไป

ดำเนินการขั้นตอนของคำคู่ความนั้นก่อน ทำให้การพิจารณาคดีขาดการพิจารณาที่ต่อเนื่อง และเกิดความล่าช้า

การพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา

ระบบการขออนุญาตฎีกาใช้บังคับแก่คดีแพ่งที่ยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เป็นต้นไป คดีที่ยื่นฟ้องก่อนหน้านั้นไม่ว่าจะอยู่ที่ศาลไหนการฎีกาจะใช้ “ระบบสิทธิ” ตามกฎหมายเดิมที่ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งรับฎีกาได้ ส่วน “ระบบอนุญาต” ตามกฎหมายใหม่ อำนาจในการอนุญาตและสั่งรับฎีกาเป็นของศาลฎีกาเท่านั้น หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าคำร้องหรือฎีกาไม่ถูกต้องตามข้อกำหนดฯ ให้มีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกา โดยมีแนวทางการร่างคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกา เช่น ผู้ร้องไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลไม่เสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาหรือไม่นำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับคำฟ้องฎีกา หากเห็นว่าคำร้องและฎีกาถูกต้องเป็นปัญหาตามคำร้องทั้งหมดหรือบางข้อเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยให้มีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาโดยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้ร่างคำสั่งพร้อมทั้งบันทึกเหตุผลท้ายร่างและหากคู่ความหลายฝ่ายต่างยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาก็อาจมีคำสั่งรวมกันในคำสั่งฉบับเดียวกันได้ตามความเหมาะสมและเมื่อองค์คณะผู้พิพากษาได้ลงนามในร่างคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาหรือคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาแล้วผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจะตรวจร่างคำสั่งตามแนวปฏิบัติของศาลฎีกาโดยผู้ช่วยเล็กจะเป็นผู้ทำบันทึกความเห็นการตรวจในการบันทึกความเห็นจะบันทึกเฉพาะเหตุผลสำคัญโดยย่อเท่านั้นโดยไม่ระบุความเป็นมาของคดีทั้งหมดแต่หากตามรูปเรื่องจำเป็นต้องระบุก็จะสรุปเฉพาะข้อสาระสำคัญพอสังเขป

เมื่อมีการดำเนินการออกหมายเลขคดีแดงคำสั่งคำร้องแล้ว ในกรณีมีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาหรือคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาศาลฎีกาจะส่งคำสั่งพร้อมสำนวนความไปยังศาลชั้นต้นแต่หากเป็นกรณีมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาจัดส่งเฉพาะคำสั่งไปยังศาลชั้นต้น

กรณีมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาเมื่อศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาหรือคำแจ้งความว่าไม่มีคำแก้ฎีกาแล้วงานตรวจพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาจะลงสารบบรับฟ้องออกหมายเลขคดีดำใหม่โดยถือว่าศาลฎีการับพิจารณาคดีในวันที่ศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือคำแจ้งความว่าไม่มีคำแก้ฎีกาจากศาลชั้นต้นแล้วจึงจัดทำใบเสนอจ่ายสำนวนเพื่อเสนอประธานศาลฎีกาจ่ายสำนวนต่อไป หากศาลชั้นต้นไม่ส่งคำแก้ฎีกาหรือไม่มีคำแจ้งความว่าไม่มีคำแก้ฎีกาภายในหกเดือนนับแต่วันส่งคำสั่งไปยังศาลชั้นต้นศาลฎีกาจะมีหนังสือสอบถามไปยังศาลชั้นต้นเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

จึงเห็นได้ว่า การพิจารณาพิพากษาคดีก่อนที่กฎหมายจะประกาศใช้ศาลฎีกาก็พิจารณาพิพากษาคดีในรูปแบบคำพิพากษาเพียงอย่างเดียว เมื่อมีคำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาจึงต้องมีแนวการพิจารณาคำร้องขออนุญาตที่ควบคู่กับการทำคำพิพากษา เมื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาแล้วจึงจะมีการพิจารณาเนื้อหาในข้อพิพาทว่าจะตัดสินเป็นคำพิพากษาอย่างไร เมื่อมีการอนุญาตให้ฎีกาแล้วจึงจะมีสำนวนที่ต้องพิจารณาตัดสินในรูปแบบคำพิพากษาอีกครั้งหนึ่ง

สรุป

การพิจารณาคดีแพ่งในศาลฎีกา เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายเป็นระบบอนุญาตทำให้สำนวนนั้น ๆ อาจจะต้องขึ้นมาสู่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาถึงสองครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการขออนุญาตฎีกา หากอนุญาตฎีกาก็จะมีการพิจารณาเป็นคำพิพากษา ซึ่งอาจจะมองได้ว่าคดีเรื่องเดียวใช้เวลามากขึ้น อันอาจจะเป็นเหตุเกิดความล่าช้าแก่คู่ความได้ ดังนั้นการบริหารจัดการคดีแพ่งของศาลฎีกาจึงมีผลต่อระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว

บทที่ ๔

การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาคำพิพากษาจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา

การบริหารจัดการคดีคำพิพากษาหลังจากที่มีการจัดตั้งแผนกคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกา

เมื่อคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีการเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลฎีกาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอำนาจตามความในมาตรา ๔ มาตรา ๗ และมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติศาลยุติธรรมคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมจึงออกประกาศให้จัดตั้งแผนกในศาลฎีกา โดยจัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา และมีอำนาจพิจารณาคำร้องทั่วไป คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีอาญาเสพติด คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีความทุกข์ คำร้องขออนุญาตฎีกาคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ และคำร้องขออนุญาตฎีกาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของแผนกคดีในศาลฎีการวมทั้งคำร้องอื่น ๆ ตามที่ประธานศาลฎีกาจะได้อำนาจใหม่ประธานแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาเป็นผู้รับผิดชอบงานในแผนกหนึ่งคนซึ่งในข้อ ๔ ให้แผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาเริ่มทำการตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑ เป็นต้นไป กระบวนการพิจารณาคดีของศาลฎีกาจึงต้องมีการบริหารจัดการทั้งในส่วนของขั้นตอนการทำงานและการทำงานของบุคลากรในส่วนต่าง ๆ

การบริหารจัดการในส่วนขั้นตอนการทำงาน

หลังจากที่กฎหมายได้ประกาศใช้ในปี ๒๕๕๘ ยังไม่มีคดีคำร้องขออนุญาตฎีกาขึ้นมาสู่ศาลฎีกาในปี ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน มีคดีคำร้องขออนุญาตฎีกาขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแนวโน้มในทิศทางที่มีปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องประธานศาลฎีกาจึงได้มอบหมายให้ประธานแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกามีสิทธิและอำนาจในการบริหารจัดการแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกากับทั้งมอบหมายให้เลขานุการแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาได้มีส่วนในการบริหารจัดการแผนก

จากขั้นตอนการพิจารณาคดีที่ขออนุญาตฎีกาตามแผนภูมิในบทที่ ๓ นั้น ที่เป็นขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาโดยแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาได้บริหารจัดการดำเนินกระบวนการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ดังนี้

๑. วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ออกข้อพิจารณาเกี่ยวกับการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ

เนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ ๒๗ พ.ศ. ๒๕๕๘ และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ประกาศใช้มาระยะหนึ่งแล้วเพื่อให้แนวปฏิบัติในการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งเป็นไป

แนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การขออนุญาตฎีกาตามบทบัญญัติว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งเห็นสมควรมีหนังสือแจ้งสาระสำคัญของหลักเกณฑ์การขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งให้ศาลต่าง ๆ รับทราบอันจะเป็นข้อพิจารณาสำหรับการปฏิบัติงานในศาลชั้นต้นให้ทราบและถือปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑.๑ การขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งให้ใช้บังคับกับคดีแพ่งสามัญที่ยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ และการฎีกาจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาดังนั้นคดีที่ยื่นฟ้องตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ อำนาจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตและสั่งรับหรือไม่รับฎีกาเป็นของศาลฎีกาเท่านั้นสำหรับคดีที่ยื่นฟ้องก่อนวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะตรวจฎีกาและสั่งรับหรือไม่รับฎีกาตามกฎหมายเดิมแม้ว่าคู่ความจะยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกามาพร้อมกับคำฟ้องฎีกา ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจส่งยกคำร้องดังกล่าวแล้วสั่งรับหรือไม่รับฎีกาตามกฎหมายเดิม

๑.๒ คู่ความต้องขออนุญาตฎีกาทั้งการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และไม่ว่าคดีจะมีทุนทรัพย์เท่าใดหรือไม่มีทุนทรัพย์เลย คู่ความก็อาจยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาได้

๑.๓ วิธีการขออนุญาตฎีกา

๑.๓.๑ คู่ความที่จะขออนุญาตฎีกาต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาภายในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์

๑.๓.๒ คำร้องขออนุญาตฎีกาต้องระบุ (๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ขออนุญาตฎีกาโดยชัดแจ้ง และ (๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกาเป็นปัญหาสำคัญตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๙ หรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ข้อ ๖ ซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย

๑.๓.๓ ผู้ขออนุญาตฎีกาต้องเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกา และต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษามาวางศาล

๑.๔ ศาลชั้นต้นมีอำนาจตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาและมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๘ ซึ่งได้แก่การตรวจความถูกต้องสมบูรณ์ของคำร้องขออนุญาตและคำฟ้องฎีการวมถึงการตรวจการเสียค่าขึ้นศาลและการวางเงินค่าธรรมเนียมใช้แทน

๑.๕ เมื่อศาลชั้นต้นตรวจคำร้องแล้ว ต้องส่งสำเนาคำร้องและคำฟ้องฎีกาให้คู่ความอีกฝ่ายแล้วส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาและสำนวนความไปยังศาลโดยไม่จำกัดรอคำคัดค้านของคู่ความอีกฝ่าย หากมีการยื่นคำคัดค้านในภายหลังก็ให้ส่งไปยังศาลฎีกา

๑.๖ หากศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังแล้วจำเลยฎีกาอาจยื่นคำแก้ฎีกาต่อศาลชั้นต้นภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันฟังคำสั่ง ศาลชั้นต้นต้องส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ศาลฎีกาทราบว่าไม่มีคำแก้ฎีกาภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาหรือนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำแก้ฎีกาสิ้นสุดลง

๒. วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จัดทำข้อพิจารณาสำหรับใช้ในการประกอบสำหรับใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา

๓. วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ มีการปรับปรุงแบบคำสั่งคดีขออนุญาตฎีกา เนื่องจากในการพิจารณาทำคำสั่งคดีขออนุญาตฎีกา มีกรณีที่ต้องพิจารณาทำคำสั่งเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในแบบเดิม ทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนระบบงานเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

๔. จัดให้มีการประชุมแผนกคดีเดือนละสองครั้ง เพื่อวางหลักการพิจารณาคำร้องขอ อนุญาตต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตและฎีกาใน คดีอื่น ๆ

เห็นได้ว่าเมื่อ ได้มีคดีคำร้องขออนุญาตฎีกาขึ้นมาสู่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาแล้วก็จะพบ ปัญหาในการบริหารจัดการในช่วงต้น ๆ ซึ่งอาจจะทำให้คู่ความได้รับผลกระทบต่อการพิจารณาทั้งใน ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาต แต่อย่างไรก็ตามการวางแนวทางการพิจารณา คดีคำร้องขออนุญาตที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีก็จะจะทำให้การพิจารณานั้น รวดเร็วขึ้นได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อคู่ความและสังคม

การบริหารจัดการบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกับการพิจารณาฎีกาที่ใช้ ระบบอนุญาต

ศาลฎีกาได้ดำเนินการสอดรับกับการที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีคำสั่ง จัดตั้งแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา โดยได้มีคำสั่งศาลฎีกาเรื่อง จัดองค์คณะแผนกคดี คำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาและคำสั่งแต่งตั้งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษา ในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาประจำแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา เพื่อให้ การบริหารจัดการคดีในแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกาเป็นไปด้วยความ เรียบร้อย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะมีจำนวน ๔๑ ท่าน และจำนวน ผู้ช่วยผู้พิพากษามีจำนวน ๑๐๔ ท่าน รวม ๑๔๕ ท่าน โดยการทำหน้าที่ในแผนกคดีคำสั่งคำร้องและ ขออนุญาตฎีกาจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานแผนกคดีและเลขานุการแผนกคดี โดยในแต่ละ เดือนจะมีการนัดประชุมแผนกเพื่อพิจารณาคดีที่ประธานแผนกได้มีคำสั่งนำเข้าไปประชุมแผนก และมีการแจ้งมติที่ประชุมเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติโดยทั่วกัน อันเป็นการวางแนวทางการพิจารณาและ เป็นการบริหารจัดการในคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา

ระยะเวลาการพิจารณาคดีที่มีการขออนุญาตฎีกากับไม่ขออนุญาตฎีกา

เมื่อคดีเข้ามาสู่ศาลฎีกา ศาลฎีกาได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาคดีไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่มีกรณีโต้แย้งหรือคดีมีปัญหาข้อยุ่งยากโดยจะมีขั้นตอนตามตารางดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๑ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา

	ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา	ระยะเวลา ดำเนินการ
๑	เจ้าหน้าที่สารบรรณงานคดี รับสำนวนคดีและเอกสารที่ส่งมาจาก ศาลชั้นต้น	๒ วันทำการ
	รับจากทางไปรษณีย์	
	รับจากเจ้าหน้าที่ศาลที่มาส่งเอง	

ตารางที่ ๔ - ๑ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา (ต่อ)

	ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา	ระยะเวลา ดำเนินการ
๒	เจ้าหน้าที่งานคดีตรวจสอบความถูกต้อง ชี้แจง ออกหมายเลขคดีดำ ลงสารบบ	๓ วันทำการ
	ทำปลิว ย่อสำนวน โดยแยกประเภทคดีทั่วไปและคดีแผนก	
๓	เจ้าหน้าที่เก็บสำนวน เก็บสำนวนไว้รอเสนอผู้พิพากษา	
๔	ผู้ได้รับมอบหมาย (ส่วนบริหารจัดการคดี) นำปลิวเสนอประธาน ศาลฎีกา	๒ วันทำการ
	เจ้าหน้าที่จ่ายสำนวน เบิกสำนวนจากงานเก็บสำนวนนำไปเสนอ ผู้พิพากษา	
	งานจ่ายคดียกร่าง (ส่วนบริหารจัดการคดี) นำสำนวนไปเสนอท่าน ผู้ช่วยฯ ในกองยกร่าง	
๕	ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือผู้ช่วยในกองยกร่างฯ ยกร่าง คำพิพากษา	เจ้าของ สำนวนเขียน ร่างเอง ๔ เดือน
		ผู้ช่วยยกร่าง ๓ เดือน
		เจ้าของ สำนวน พิจารณา ๑ เดือน
๖	เจ้าหน้าที่ส่วนคำพิพากษา ตรวจสอบสำนวน และร่างคำพิพากษาจาก ผู้พิพากษา	๑ วันทำการ
	เจ้าของสำนวน แล้วส่งร่างคำพิพากษาให้งานพิมพ์คำพิพากษา ส่วนสำนวนเก็บไว้	
	รอเสนอท่านเลขานุการจ่ายผู้ช่วยผู้พิพากษา (เล็ก)	
๗	เจ้าหน้าที่งานพิมพ์คำพิพากษา พิมพ์ร่างคำพิพากษาแล้วส่งงานก่อน ส่งออกเพื่อ	๑ วันทำการ
	รอเสนอเลขานุการศาลฎีกา	
๘	เลขานุการศาลฎีกา จ่ายร่างคำพิพากษาและสำนวนให้ผู้ช่วย ผู้พิพากษา (เล็ก)	๑ วันทำการ
๙	ผู้ช่วยผู้พิพากษา (เล็ก) ตรวจสอบร่างคำพิพากษาแล้วส่งให้เจ้าหน้าที่ (ศูนย์รับส่งร่างฯ)	๒ เดือน

ตารางที่ ๔ - ๑ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา (ต่อ)

	ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา	ระยะเวลา ดำเนินการ
๑๐	เจ้าหน้าที่ (ศูนย์รับส่งร่างฯ) เสนอผู้ช่วยผู้พิพากษา (ใหญ่)	๑ วันทำการ
๑๑	ผู้ช่วยผู้พิพากษา (ใหญ่) ตรวจร่างคำพิพากษาแล้วส่งให้เจ้าหน้าที่ (ศูนย์รับส่งร่างฯ)	๑๕ วัน ทำการ - ๑ เดือน
๑๒	เจ้าหน้าที่ (ศูนย์รับส่งร่างฯ) เสนอร่างคำพิพากษาประธานศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกาหรือประธานแผนกฯ	๑ วันทำการ
๑๓	ประธานศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกาหรือประธานแผนกฯ ผู้ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบและส่งออก	๑๕ วัน ทำการ
๑๔	เจ้าหน้าที่(ศูนย์รับส่งร่างฯ) ส่งผู้ช่วยผู้พิพากษา (ใหญ่) ตรวจสอบ	๑ วันทำการ
๑๕	ผู้ช่วยผู้พิพากษา (ใหญ่) ตรวจสอบ	๗ วันทำการ
๑๖	เจ้าหน้าที่ (ศูนย์รับส่งร่างฯ) ส่งร่างคำพิพากษาไปงานหลังส่งออก คำพิพากษา	๑ วันทำการ
๑๗	เจ้าหน้าที่งานหลังส่งออกคำพิพากษา ออกหมายเลขคดีแดงและลง สารบบคำพิพากษา	๒ วันทำการ
๑๘	เจ้าหน้าที่งานพิมพ์คำพิพากษา พิมพ์คำพิพากษาพร้อมสำเนาและ เจ้าหน้าที่หลังส่งออกคำพิพากษาประทับตราศาลฎีกาในคำพิพากษา แล้วเสนอผู้ช่วยผู้พิพากษา (เล็ก)	๒ วันทำการ
๑๙	ผู้ช่วยผู้พิพากษา (เล็ก) ตรวจสอบคำพิพากษาหลังส่งออกและสำเนาแล้ว คืนงานหลังส่งออก คำพิพากษาพร้อมสำนวน (ไม่มีแก้ไข) ส่งสำนวนและคำพิพากษาไป งานเสนอลงนาม หากมีแก้ไขส่งงานพิมพ์แก้ไข	๑๕ วัน ทำการ
๒๐	งานหลังส่งออกคำพิพากษาส่งสำนวนและของร่างคำพิพากษาไปงาน เสนอลงนาม	๑ วันทำการ
๒๑	เจ้าหน้าที่งานเสนอลงนาม นำคำพิพากษาพร้อมสำเนาเสนอ ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน และองค์คณะเพื่อลงนามในคำพิพากษา ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน และองค์คณะลงนาม	๑๕ วัน ทำการ (ครบองค์ คณะ)
๒๒	งานเสนอลงนามส่งสำนวนและของคำพิพากษาให้งานคัดท้ายเพื่อ ตรวจคัดท้าย	๑ วันทำการ

ตารางที่ ๔ - ๑ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษา (ต่อ)

๒๓	ผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจคัดท้าย	๓ - ๕ วันทำการ (ตาม ปริมาณคดี ที่มาจาก คัดท้าย)
	และบรรจุของคำพิพากษาและปิดผนึก ติดสติ๊กเกอร์ตราศาลฎีกาแล้ว	
	ผู้ได้รับมอบหมายลงนามกำกับรอยผนึกที่ซอง ส่วนสำเนาคำพิพากษา	
	และ ร่างคำพิพากษาลงนามรับรองไว้ที่งานหลังส่งออกคำพิพากษา	
๒๔	เจ้าหน้าที่งานหลังส่งออกคำพิพากษา ส่งสำนวนและเอกสารพร้อม ของคำพิพากษาคืนศาลชั้นต้น	๑ วันทำการ

ที่มา : ส่วนสนับสนุนงานเลขานุการศาลฎีกา ปี ๒๕๖๑

เปรียบเทียบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาในระบบสิทธิฎีกาและระบบอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง

ในปี ๒๕๕๘ ศาลฎีกามีคำพิพากษาในคดีแพ่งเป็นการพิพากษายืนตามศาลล่าง ๒,๕๑๙ คดี พิพากษาแก้ ๗๙๓ คดี และพิพากษากลับ ๕๔๘ คดี คดีที่พิพากษากลับคิดเป็นร้อยละ ๘.๙ ซึ่งเป็นส่วนน้อยไม่ถึงร้อยละ ๑๐ ของคดีแพ่งที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่มีการขออนุญาตฎีกาในระบบอนุญาตฎีกา ซึ่งเก็บสถิติในเดือนมกราคม ๒๕๖๑ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ มีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา ๑,๘๘๒ คดี ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ๒๖๗ คดี ยกคำร้อง ๑,๔๙๙ คดี จำหน่ายคดี ๗๔ คดี และมีการถอนคำร้อง ๒ คดี คดีที่อนุญาตให้ฎีกาคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐ ซึ่งมากกว่าคดีที่ศาลฎีกาพิพากษากลับในระบบสิทธิฎีกา

การพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกากระทำโดยองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกา ๔ คน มีขั้นตอนการพิจารณามีคำสั่งและการตรวจสอบความถูกต้องเช่นเดียวกับการพิจารณาพิพากษาคดีหลักเมื่อเปรียบเทียบสถิติคดีที่ศาลฎีกามีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ในระบบสิทธิฎีกา กับคดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาในระบบอนุญาตฎีกาแล้ว เห็นได้ว่าการอำนวยความสะดวกในระบบอนุญาตฎีกาในคดีแพ่งไม่ได้มีผลกระทบต่อความยุติธรรมของคู่ความในการใช้สิทธิทางศาล แต่การดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องในระบบอนุญาตฎีกาน่าจะเป็นกระบวนการคัดกรองคดีที่มีปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรพิจารณาอย่างแท้จริง ลดการประวิงคดี ทำให้คดีไม่ล้นศาลฎีกา และคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว อันเป็นผลดีแก่ประชาชนซึ่งเป็นคู่ความมากกว่า

ส่วนเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาแล้ว ต้องส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟังและให้โอกาสจำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาต่อศาลชั้นต้น และให้ศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้ฎีกา เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความโดยพลัน ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๑๔ เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาต่อไป ทำให้ศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีเดียวกันถึงสองครั้ง ทำให้คดีอาจล่าช้าได้นั้น เมื่อคดีส่วนใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกา

ควรวินิจฉัยและมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาแล้ว คดีที่อนุญาตให้ฎีกาและต้องพิจารณาพิพากษาเป็นคดี ส่วนน้อย ย่อมมีการบริหารจัดการคดีให้เสร็จสิ้นโดยเร็วได้ ปัจจุบันศาลฎีกาสามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จได้ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ถือว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่นานเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่ค้างการพิจารณาและระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในระบบสิทธิฎีกา จากสถิติการพิพากษาและมีคำสั่งของศาลฎีกาดังกล่าว น่าจะตอบคำถามของสังคมเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกมฤตธรรมในระบบอนุญาตฎีกาได้ในระดับหนึ่ง

ผลกระทบกับคู่ความในเรื่องการพิจารณาคดี

เดิมการฎีกาเป็นระบบสิทธิ ทำให้มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาจำนวนมากส่งผลให้เกิดความล่าช้า การแก้ไขระบบการฎีกาให้เป็นระบบอนุญาตนั้น จึงสามารถแก้ปัญหาเรื่องภาระคดีได้ แต่การกำหนดให้ยื่นฎีกาเป็นระบบสิทธิเพื่อจะคุ้มครองคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ได้รับความยุติธรรมโดยมีการตรวจสอบถึงสามชั้นศาลด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงเป็นระบบอนุญาตที่ให้อำนาจแก่องค์กรคณะพิจารณา ก็อาจทำให้การตรวจสอบนั้นลดลง

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนอุทธรณ์และฎีกานี้ มีวัตถุประสงค์ให้กระบวนการศาลเสร็จเร็วขึ้น โดยระบุให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด และการฎีกาไปยังศาลฎีกาจะต้องได้รับอนุญาตจากองค์กรผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้ง แต่คนไทยคุ้นเคยที่ระบบศาล ๓ ชั้น มาเป็นเวลาเกือบ ๑๐๐ ปี เริ่มตั้งแต่ที่มีการออกกฎหมายให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. ๒๔๗๗ นับตั้งแต่นั้นมาประเทศไทยก็มีการพัฒนาทางด้านกฎหมายและระบบศาลเป็นระยะ ๆ โดยในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ได้เกิดศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษจำนวนมากที่มีกฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องและอุทธรณ์ได้ต่อศาลเพียง ๒ ชั้น กล่าวคือ เริ่มต้นฟ้องที่ศาลชั้นต้น ตัวอย่างเช่น ศาลแรงงานกลาง ศาลล้มละลายกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และกรณีประสงค์ที่จะอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์ต่อศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ ดังนั้น การกำหนดให้มีศาลที่ทำหน้าที่รับอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นเพียงศาลเดียวจึงไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่สำหรับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ในกรณีศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษที่ต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์นั้น อาจจะยอมรับในเหตุผลได้ว่า คดีที่ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษเป็นเรื่องเฉพาะทาง ดังนั้น การที่ต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งเป็นศาลชั้นสูงที่ต้องมีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีอาวุโสจึงเหมาะสมแล้ว แต่ในกรณีที่มีข้อเสนอให้แก้ไขกฎหมายให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด และการฎีกาไปยังศาลฎีกาจะต้องได้รับอนุญาตจากองค์กรคณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งก่อนนั้น เป็นคนละเรื่องกันอย่างสิ้นเชิง การเสนอแก้ไขกฎหมายนี้จะทำให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นจำนวนมากไม่ได้รับการตรวจสอบจากศาลชั้นสูงสุดของประเทศ จึงคงเกิดคำถามที่น่าวิตกกังวลสองประการว่า ประการแรกประชาชนจะเกิดความเชื่อมั่นในความถูกต้องของคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ได้หรือไม่ และประการที่สอง หากผู้ที่เสนอให้ปฏิรูปกฎหมายนี้ได้ประเมินแล้วว่าศาลอุทธรณ์ก็มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายเช่นเดียวกับศาลฎีกา การแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้ จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมประสิทธิภาพการดำเนินการทางศาล ลดการประวิงคดี และป้องกันไม่ให้คู่ความที่สุจริตได้รับความเสียหายจากความล่าช้าในกระบวนการศาลได้จริงหรือไม่ เพราะในประการที่สอง เนื่องจากเป็นที่คาดหมายได้ว่า ถึงอย่างไรคดีส่วนใหญ่ก็จะมี การขออนุญาต

ฎีกา ดังนั้น จึงจะเกิดช่องว่างในการประวิงคดีช่องทางใหม่ คือการขออนุญาตฎีกา ซึ่งอาจทำให้คดีแพ่งต่าง ๆ ไปค้างค้ำอยู่ที่องค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาอนุญาตฎีกา และเนื่องจากเป็นที่คาดหมายได้ว่าจำนวนคดีที่จะมีการขออนุญาตฎีกามีจำนวนมาก องค์คณะผู้พิพากษาจึงอาจใช้เวลาในการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ฎีกาหรือไม่ ทำให้ปัญหาความล่าช้าอาจจะไม่ได้ทุเลาลงอย่างที่ประสงค์

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการของศาลและเสริมความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ซึ่งการฎีกาแบบอนุญาตจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีและกระบวนการของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง

สรุป

การเปลี่ยนแปลงระบบฎีกาในคดีแพ่งจากระบบสิทธิมาเป็นระบบอนุญาตตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังกล่าวนับเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศไทย โดยส่งผลให้ต้องมีการตราและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวม ๘ ฉบับ ด้วยกัน โดยกฎหมายทั้ง ๘ ฉบับ มีผลใช้บังคับพร้อมกันนับตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ เป็นต้นมา โดยในการแก้ไขการฎีกาในคดีแพ่งเป็นระบบอนุญาตส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขการฎีกาในศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งได้แก่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลคดีภาษีอากร ศาลคดีแรงงาน และศาลคดีล้มละลาย ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลคดีชั้นอุทธรณ์คดีแพ่งดังกล่าว ให้อุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ อันเป็นการนำอุทธรณ์แบบกบกระโดด (Leap Frog) ของประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law มาใช้ โดยได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์คดีทั้ง ๔ ศาลดังกล่าวในเรื่องการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยกำหนดให้การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์คดีทั้ง ๔ ศาลต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์คดี ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์คดี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลมอันเป็นการยกเลิกการอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาในศาลชั้นอุทธรณ์คดีดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกาของศาลชั้นอุทธรณ์คดีทั้ง ๔ ศาล ให้สอดคล้องเป็นระบบเดียวกันกับหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และหากยังคงหลักเกณฑ์การอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาและศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาในเรื่องคดีแพ่ง ก็จะทำให้คู่ความในคดีไม่มีโอกาสได้รับการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นของศาลลำดับชั้นที่สูงกว่าเลยการแก้ไขหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกาในศาลชั้นอุทธรณ์คดีดังกล่าวจึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่ความในการโต้แย้งคัดค้าน

คำพิพากษาของศาล โดยให้คู่ความมีสิทธิได้รับการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างจากศาลลำดับ
ชั้นสูงกว่าอย่างน้อยชั้นหนึ่งด้วย และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
และวิธีพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์คดีชั้นต้นที่ ๔ ศาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชั้นต้นพิเศษ
และบทบัญญัติเรื่องอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของกฎหมายด้วย และนอกจากนี้แล้วยังมีความจำเป็นที่
จะต้องจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชั้นต้นพิเศษขึ้นเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ โดยให้มี ๕ แผนก ประกอบด้วย
แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แผนกคดีภาษีอากร แผนกคดีแรงงาน
แผนกคดีล้มละลาย และแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีชั้นต้นพิเศษ
ในชั้นอุทธรณ์กระทำโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญพิเศษในแต่ละด้าน ซึ่งจะทำการ
พิจารณาพิพากษาคดีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม คดีที่ศาลชั้นต้นพิเศษ คือ ศาลทรัพย์สิน
ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลคดีภาษีอากร ศาลคดีแรงงาน และศาลคดีล้มละลาย
มีคำพิพากษาหรือคำสั่งก่อนวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์คดีชั้นต้นพิเศษนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นพิเศษทั้ง ๔ ศาล ที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวกำหนดให้ยังคงนำ
กฎหมายเดิมมาใช้บังคับ คือ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาและให้นำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นพิเศษฉบับเดิมของแต่ละศาล คือ ฉบับซึ่งใช้บังคับอยู่ก่อนฉบับ
ที่แก้ไขเพิ่มเติมในปัจจุบันมาใช้บังคับกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกา นอกจากนี้ คดีชั้นต้น
พิเศษที่มีการอุทธรณ์และยังค้างพิจารณาอยู่ในศาลฎีกาก่อนวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์คดีชั้นต้น
พิเศษนั้น ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีของ
ศาลชั้นต้นพิเศษฉบับเดิมของแต่ละศาลมาใช้บังคับในการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา

ในส่วน of พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการจัดตั้งศาล
อุทธรณ์คดีชั้นต้นพิเศษ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ มีการแก้ไข
เพิ่มเติมการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนก
คดีผู้บริโภค โดยยกเลิกบทบัญญัติเดิมและให้นำเอาบทบัญญัติเรื่องการฎีกาตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการฎีการะบบอนุญาติ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการกำหนดค่านายามของศาลชั้นอุทธรณ์ให้สอดคล้องกับ
การจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชั้นต้นพิเศษและมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของ
กฎหมายและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีของศาลยุติธรรม

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทบาทของศาลฎีกาที่เป็นศาลสูงสุดของประเทศที่สำคัญคือ การทำหน้าที่ศาลที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีความต่าง ๆ ให้เป็นที่สุดและทำให้คดีความและข้อพิพาทต่าง ๆ ยุติสิ้นสุดไป แต่ในการทำหน้าที่ดังกล่าวโดยมีขอบเขตและบทบาทที่กว้างขวางทำให้จำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกามีจำนวนมากขึ้นจะทำให้ต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากและทำให้เกิดข้อขัดข้องในการระงับคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาให้หมดสิ้นไป เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ระบบกฎหมายในประเทศไทยวางอยู่บนพื้นฐานของการให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาล หากคดีความมีลักษณะที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้วคู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ตามสิทธิของตน เช่น ในคดีแพ่งสามัญ หากมีทุนทรัพย์เกินกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท เมื่ออุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์แล้วคู่ความไม่พอใจกับผลคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คู่ความมีสิทธิที่จะฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาได้ โดยสิทธิที่จะฎีกานี้ทำให้สามารถขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยได้ทั้งส่วนที่เรียกว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้อาจเปรียบเทียบได้ง่ายๆ ว่าเป็นการให้ศาลวินิจฉัยว่ามีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นจริงตามที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ้างมาหรือไม่ การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนี้ศาลจะต้องดูจากพยานหลักฐานในสำนวนเป็นหลักว่าเมื่อพิจารณาทั้งหมดแล้วน่าจะเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ้างหรือไม่ สำหรับปัญหาข้อกฎหมายนั้นเป็นการขอให้ศาลวินิจฉัยว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นมีความหมายว่าอย่างไรและจะมีผลอย่างไรเมื่อนำมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แต่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หากเป็นคดีที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด เช่นตามตัวอย่างที่เป็นคดีแพ่งสามัญที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท แล้ว ถ้าคู่ความฎีกาขึ้นไป ศาลฎีกาจะปฏิเสธไม่ได้ จำเป็นต้องรับคดีเหล่านั้นเข้าสู่สำนวนความและทำการพิจารณาพิพากษา

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าได้มีการออกกฎหมายที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบในการอุทธรณ์ฎีกาที่สำคัญอยู่สองฉบับ ฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ฉบับที่สองคือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือ กฎหมายทั้งสองฉบับเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่แตกต่างกันมากสองเรื่อง ด้านหนึ่งเป็นคดีแพ่ง แต่อีกด้านหนึ่งเป็นคดีอาญา คดีทั้งสองกลุ่มถือเป็นคดีที่มีสัดส่วนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับคดีในแต่ละส่วนเรียกว่าคดีผู้บริโภคเป็นคดีกลุ่มใหญ่ที่สุดในส่วนของคดีแพ่ง และคดียาเสพติดก็มีสัดส่วนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของคดีอาญาทั้งหมด โดยสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ กฎหมายทั้งสองฉบับกำหนดให้การที่คู่ความจะฎีกาขอให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีของตนนั้นไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความอีกต่อไป หากแต่เป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่จะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ ในกรณีของผู้บริโภคศาลฎีกาจะรับพิจารณาพิพากษาให้หากปรากฏว่าประเด็นที่ฎีกานั้นเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ในส่วนของคดียาเสพติด ตามกฎหมายกำหนดให้ศาลฎีการับคดีไว้พิจารณาหากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัยหลักการดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักสากลที่กำหนดให้ในคดีความต่าง ๆ คู่ความ

ควรจะมีสิทธิขอให้ศาลชั้นสูงกว่าทบพวนคำพิพากษาของศาลล่างได้ แต่สิทธิในการขอให้ทบพวนดังกล่าวตามปกติแล้วมีสิทธิขอให้ทบพวนได้เพียงครั้งเดียว เพราะเห็นว่าการขอให้ทบพวนในชั้นเดียวนี้ก็เป็นเพียงพอที่จะช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของคำพิพากษาของศาลแล้ว และในขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้เกิดเป็นภาระต่อกระบวนการยุติธรรมมากเกินไป

หากเมื่อเปรียบเทียบกับศาลสูงสุดของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือ Federal Supreme Court โดยเฉลี่ยแต่ละปีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาศึกษาพิพากษาคดีที่ต้องเขียนคำพิพากษาเต็มรูปแบบเพียงปีละไม่ถึง ๑๐๐ เรื่อง ทั้ง ๆ ที่จำนวนประชากรของประเทศสหรัฐอเมริกาและจำนวนคดีโดยรวมมากกว่าประเทศไทยหลายเท่า เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากในระบบของสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดมีดุลพินิจในการเลือกว่าจะพิจารณาพิพากษาคดีใดบ้างตามปกติ ศาลจะเลือกตัดสินเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญต่อสาธารณชน และไม่ได้ทำเพียงตัดสินชี้ขาดคดีเสร็จสิ้นไปเป็นเรื่องๆ ผลของคำพิพากษาจะแผ่ขยายไปในวงกว้างมากกว่าจะส่งผลเพียงคู่ความในคดี คดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริการับวินิจฉัย เช่น คดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาเคยวินิจฉัยไว้แล้ว แต่แนวทางการวินิจฉัยขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกัน ทำให้ศาลสูงสุดจำเป็นต้องเข้าไปทำหน้าที่วางแนวบรรทัดฐานเพื่อให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาควินิจฉัยไปในทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ประชาชนหรือสังคมรู้แนวทางการปฏิบัติตนในคดีที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย คดีที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เช่นที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้เคยวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องจะได้รับการเตือนก่อนที่เจ้าพนักงานจะสอบคำให้การได้ทำให้ผู้ต้องหาทราบว่าตนมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ รวมถึงสิทธิที่จะให้มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยในระหว่างการสอบปากคำ หรือคดีเกี่ยวกับการแบ่งแยกหรือกีดกันสีผิวหรือคดีเกี่ยวกับสิทธิในการทำแท้ง เป็นต้น

ระบบของการขออนุญาตฎีกานั้น สิ่งที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าทำให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีความเข้มแข็งในการพิจารณาพิพากษาคดีทั่ว ๆ ไปในระดับเดียวกับที่ศาลฎีกาใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะระบบการตรวจสอบและค้นคว้าทางวิชาการภายใน เนื่องจากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคจะกลายเป็นศาลสุดท้ายสำหรับคดีส่วนใหญ่ และจะมีคดีเพียงไม่มากนักที่จะขึ้นไปสู่ศาลฎีกา ผลจากการนี้จะทำให้คู่ความได้รับการอำนวยความสะดวกที่เข้มแข็งขึ้นโดยใช้ระบบสองชั้นศาลเท่านั้น ซึ่งย่อมจะทำให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากกว่า ในขณะที่ยังได้รับความเป็นธรรมไม่ต่างจากในระบบสามชั้นศาลเช่นในปัจจุบัน ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลฎีกาในคดีแพ่งเป็นระบบอนุญาตจึงเป็นการก้าวใหม่ไปสู่กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้ไปสู่ระบบอันเป็นสากลโลก เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการฎีกาของประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาแล้ว ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่องการอุทธรณ์และฎีกาของศาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์กรของศาลครั้งใหม่ด้วย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่จะได้ย่อมตกอยู่แก่ประเทศชาติและประชาชนโดยตรง และต่อไปศาลฎีกาจะมีบทบาทในการวางบรรทัดฐานทางกฎหมายในเรื่องที่สำคัญให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมโดยรวมซึ่งจะช่วยในการพัฒนาแนวคิดและวงการกฎหมายในประเทศไทยให้รุดหน้าต่อไป

การฎีการะบบอนุญาตที่การยื่นฎีกาของคู่ความในคดีจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาเสียก่อนนั้น ใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ อิตาลี

เบลเยียม และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยองค์คณะของผู้พิพากษาศาลฎีกาของแต่ละประเทศเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ฎีกาหรือไม่ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อถ่วงดุลคดีที่สมควรจะขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้มีปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาเกินสมควรและเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีได้อย่างเหมาะสมเป็นธรรม และศาลฎีกาของประเทศที่พัฒนาแล้วเหล่านี้รวมทั้งในประเทศต่าง ๆ จำนวนมากจะวินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ไม่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง การยื่นฎีกาจึงกระทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

สรุป

การวิจัยเรื่องผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาคดีแพ่งจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีการะบบฎีกาในคดีแพ่งปัญหาข้อกฎหมายกับปัญหาข้อเท็จจริง ระบบการอุทธรณ์ฎีกาในต่างประเทศระบบกฎหมายไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายต่างประเทศ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ บทความทางวิชาการของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิ คำพิพากษาศาลฎีกา ผลการดำเนินงานของศาลยุติธรรมในรอบปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ และในรอบปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ นำไปศึกษาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่าตามระบบเดิมเป็นระบบสิทธิฎีกา ซึ่งคู่ความในคดีมีสิทธิฎีกาในข้อกฎหมายได้เสมอ ส่วนฎีกาในข้อเท็จจริงสามารถกระทำได้หากทุนทรัพย์มากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท การฎีการะบบสิทธินี้ทำให้เกิดปัญหาในศาลฎีกาที่ไม่สามารถถ่วงดุลคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้มีปริมาณคดีล้นศาลฎีกา ประชาชนได้รับความยุติธรรมล่าช้า เป็นการเปิดช่องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งประวิงเวลาได้ง่าย ไม่เป็นธรรมแก่คู่ความผู้สุจริต

การฎีการะบบใหม่ คือระบบการอนุญาตฎีกาจะต้องมีการขออนุญาตฎีกา และศาลฎีกาจะอนุญาตเมื่อเป็นคดีที่มีปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะต้องวินิจฉัย ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกันเอง หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับศาลฎีกา หรือกรณียังไม่มีแนวคำพิพากษาในเรื่องนั้น หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาคณะอื่นถึงที่สุดของศาลอื่น หรือเพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย หรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาคดีแพ่งจากระบบสิทธิมาเป็นระบบการขออนุญาตฎีกานั้นส่งผลในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ด้านคดีที่ไม่ซับซ้อนจะสิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ ไม่ต้องเสียเวลาไปศาลฎีกา ทำให้การบังคับสิทธิของประชาชนมีความรวดเร็วขึ้นและมีค่าใช้จ่ายน้อยลง ด้านสิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม และด้านการใช้ทรัพยากรรัฐได้อย่างคุ้มค่า โดยเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลอุทธรณ์ให้เป็นศาลสูง ทำให้ศาลฎีกาสามารถทุ่มเทให้กับคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและวางแนวคำพิพากษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกฎหมายในภาพรวม และ

นอกจากนี้ยังเป็นระบบสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี

ข้อเสนอแนะ

เดิมการฎีกาเป็นระบบสิทธิ ทำให้มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาจำนวนมากส่งผลให้เกิดความล่าช้า การแก้ไขระบบการฎีกาให้เป็นระบบอนุญาตนั้น จึงสามารถแก้ปัญหาเรื่องภาระคดีได้ แต่การกำหนดให้ยื่นฎีกาเป็นระบบสิทธิเพื่อจะคุ้มครองคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ได้รับความยุติธรรมโดยมีการตรวจสอบถึงสามชั้นศาลด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงเป็นระบบอนุญาตที่ให้อำนาจแก่องค์กรคณะพิจารณา ก็อาจทำให้การตรวจสอบนั้นลดลง

ตาราง ๕ - ๑ ข้อมูลสถิติปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรม ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๐

ข้อมูลสถิติ ผลการ ดำเนินงาน (ปี)	ศาลชั้นต้น (คดี)			ศาลฎีกา (คดี)		
	แพ่ง	อาญา	รวม	แพ่ง	อาญา	รวม
๒๕๕๕	๖๒๗,๕๓๙	๖๑๙,๖๘๔	๑,๒๔๗,๒๒๓	๒๖,๖๘๑	๒๕,๓๒๙	๕๒,๐๑๐
๒๕๕๖	๖๔๖,๕๔๙	๖๘๔,๘๔๕	๑,๓๓๑,๓๙๔	๒๕,๙๕๐	๑๗,๖๒๖	๔๓,๕๗๖
๒๕๕๗	๗๔๙,๐๒๐	๖๖๕,๗๒๒	๑,๔๑๔,๗๔๒	๒๒,๘๐๗	๑๐,๙๕๑	๓๓,๗๕๘
๒๕๕๘	๘๕๓,๓๗๘	๖๔๗,๖๖๔	๑,๕๐๑,๐๔๒	๑๘,๕๘๙	๖,๗๘๔	๒๕,๓๗๓
๒๕๕๙	๑,๑๑๘,๕๐๑	๖๓๔,๗๗๒	๑,๗๕๓,๒๗๓	๑๓,๐๔๘	๖,๓๑๓	๑๙,๓๖๑
๒๕๖๐	๑,๑๑๘,๔๓๑	๖๑๑,๔๑๓	๑,๗๒๙,๘๔๔	๑๐,๗๔๔	๖,๘๒๓	๑๗,๕๖๗

ที่มา : รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร สำนักแผนงานและงบประมาณ
สำนักงานศาลยุติธรรม ปี ๒๕๖๐.

จากตารางข้อมูลสถิติปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมในรอบปี ๒๕๕๕ ศาลชั้นต้นมีคดีทั้งหมด ๑,๒๔๗,๒๒๓ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๖๒๗,๕๓๙ คดี และคดีอาญา ๖๑๙,๖๘๔ คดี มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาทั้งหมด ๕๒,๐๑๐ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๒๖,๖๘๑ คดี และคดีอาญา ๒๕,๓๒๙ คดี ปี ๒๕๕๖ ศาลชั้นต้นมีคดีทั้งหมด ๑,๓๓๑,๓๙๔ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๖๔๖,๕๔๙ คดี และคดีอาญา ๖๘๔,๘๔๕ คดี มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาทั้งหมด ๔๓,๕๗๖ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๒๕,๙๕๐ คดี และคดีอาญา ๑๗,๖๒๖ คดี และปี ๒๕๕๗ ศาลชั้นต้นมีคดีทั้งหมด ๑,๔๑๔,๗๔๒ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๗๔๙,๐๒๐ คดี และคดีอาญา ๖๖๕,๗๒๒ คดี มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาทั้งหมด ๓๓,๗๕๘ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๒๒,๘๐๗ คดี และคดีอาญา ๑๐,๙๕๑ คดี

ภายหลังจากที่มีการใช้ระบบอนุญาตฎีกาในปี ๒๕๕๘ ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลในรอบปี ๒๕๖๐ แม้จะมีคดีเกิดขึ้นในศาลชั้นต้นมากถึง ๑,๗๒๙,๘๔๔ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๑,๑๑๘,๔๓๑ คดี คดีอาญา ๖๑๑,๔๑๓ คดี แต่มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาเพียง ๑๗,๕๖๗ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง

๑๐,๗๔๔ คดี คดีอาญา ๖,๘๒๓ คดี แสดงให้เห็นว่าคดีแพ่งขึ้นสู่ศาลฎีกาลดลง แม้เดิมจะมีการคาดหมายว่าการเปลี่ยนแปลงระบบฎีกาเป็นระบบอนุญาต จึงมีความเป็นไปได้ว่าคดีที่จะเข้าสู่ระบบอนุญาตฎีกาจะมีเป็นจำนวนมากเพราะระบบอนุญาตฎีกาไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ และคดีจะไปคั่งค้างอยู่กับองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุญาตฎีกา แต่เมื่อตรวจสอบสถิติคดีเกี่ยวกับคำร้องขออนุญาตฎีกา ณ สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ปรากฏว่าศาลฎีกามีคดีคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกาคงค้างจำนวน ๑,๙๑๐ คดี ซึ่งถือว่าไม่มากอย่างที่มีการคาดหมายไว้

ภายหลังจากที่มีการใช้ระบบอนุญาตฎีกา ในรอบปี ๒๕๖๐ แม้จะมีคดีเกิดขึ้นในศาลชั้นต้นมากถึง ๑,๗๕๓,๒๗๓ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๑,๑๑๘,๔๓๑ คดี คดีอาญา ๖๓๔,๘๔๒ คดี แต่มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาเพียง ๙,๕๐๖ คดี แยกเป็นคดีแพ่ง ๔,๕๙๓ คดี คดีอาญา ๔,๙๑๓ คดี แสดงให้เห็นว่าคดีแพ่งขึ้นสู่ศาลฎีกาลดลง แม้เดิมจะมีการคาดหมายว่าการเปลี่ยนแปลงระบบฎีกาเป็นระบบอนุญาต จึงมีความเป็นไปได้ว่าคดีที่จะเข้าสู่ระบบอนุญาตฎีกาจะมีเป็นจำนวนมากเพราะระบบอนุญาตฎีกาไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ และคดีจะไปคั่งค้างอยู่กับองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุญาตฎีกา แต่เมื่อตรวจสอบสถิติคดีเกี่ยวกับคำร้องขออนุญาตฎีกา ณ สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ปรากฏว่าศาลฎีกามีคดีคำสั่งคำร้องขออนุญาตฎีกาคงค้างจำนวน ๑,๙๑๐ คดี ซึ่งถือว่าไม่มากอย่างที่มีการคาดหมายไว้

แต่อย่างไรก็ตาม คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาแล้ว ศาลฎีกาต้องส่งคำสั่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟัง และให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาภายในกำหนด เมื่อจำเลยยื่นคำแก้ฎีกาหรือไม่แก้ฎีกาภายในกำหนด ศาลชั้นต้นต้องส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้ฎีกา เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความ และพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง การที่ต้องส่งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้ศาลชั้นต้นอ่าน ให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา แล้วต้องส่งกลับคืนให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าตามขั้นตอนที่เพิ่มขึ้น และยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนในส่วนของงานพิจารณาคดี แม้การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกากับการพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นคนละส่วนหรือคนละประเด็นกัน แต่ก็ต้องมีการพิจารณาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนคดี และผ่านกระบวนการตรวจสอบของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ศาลฎีกาควรจะหาวิธีและกระบวนการแก้ไขปัญหานี้ เพื่อให้การพิจารณามีคำสั่งและพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้ระบบอนุญาตฎีกาอย่างแท้จริง

ในขั้นนี้ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการแก้ไขข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งว่า เมื่อมีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกามาพร้อมกับคำฟ้องฎีกา และศาลชั้นต้นได้ตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาแล้ว ให้รีบส่งสำเนาคำร้องและคำฟ้องฎีกานั้นให้คู่ความอีกฝ่าย เพื่อให้คู่ความยื่นคำคัดค้าน และอาจยื่นคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความประสงค์ไม่ขอยื่นคำแก้ฎีกามาในคราวเดียวกัน โดยการยื่นคำแก้ฎีกานั้นให้แจ้งคู่ความด้วยว่า คู่ความจะยื่นคำแก้ฎีกามาในขั้นนี้ด้วยหรือไม่ก็ได้ หากคู่ความยื่นคำแก้ฎีกามาขั้นนี้และคดีนี้ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาจะพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จสิ้นไปเสียทีเดียว เพื่อเป็นทางเลือกแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ประสงค์ให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว รวมถึงไม่เป็นการบังคับให้คู่ความอีกฝ่ายต้องยื่นคำแก้ฎีกาเข้ามาก่อน อันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยใช่เหตุในกรณีที่ศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ฎีกาซึ่งเป็นคดีส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายยื่น

คำคัดค้านและคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความประสงค์ไม่แก้ฎีกาแล้ว จึงให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนให้ศาลฎีกาพิจารณาคำร้องตลอดจนพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปหากมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา นอกจากนี้การพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จไปเสียทีเดียวโดยไม่ต้องแจ้งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้คู่ความทราบก่อน จะเป็นการรักษาความลับในทางคดีได้ในระดับหนึ่ง เพราะการอนุญาตให้ฎีกาคู่ความย่อมคาดหมายได้ว่าผลคดีจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่คู่ความที่ขออนุญาตฎีกา

และในปัจจุบันศาลหรือคู่ความจะใช้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวบรรทัดฐานนอกจากการตีความตามตัวบทอีกด้วย ซึ่งการนำคำพิพากษาศาลฎีกาไปเป็นแนวนั้น ก็ได้นำมาใช้ในคำร้องขออนุญาตฎีกา ดังนั้น เหตุผลที่ใช้ในคำร้องขออนุญาตฎีกาควรจะเป็นบรรทัดฐานให้กับสังคมคู่ความเหมือนกับคำพิพากษาที่วินิจฉัยวางเป็นหลักให้กับสังคมได้ และควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวคำสั่งที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้กับประชาชนทราบอีก เพื่อจะทำให้ประชาชนได้วางแผนและบริหารจัดการการสู้คดีหรือเตรียมการฎีกาได้อย่างถูกต้องอันเป็นการลดปริมาณคดีและเวลาในการพิจารณาคดีในชั้นฎีกาอันเป็นประโยชน์กับคู่ความอีกทางหนึ่งด้วย

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการของศาลและเสริมความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ซึ่งการฎีกาแบบอนุญาตจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีและกระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.
 สบโชค สุขารมณ. “ประวัติศาสตร์กฎหมาย”, ใน ประวัติศาสตร์กฎหมาย. ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม เฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๖๐. หน้า ๓๒ – ๓๗.

วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

กฤตศิลป์ (พศวีจณ์) กนกนาก และคณะ. “การใช้สิทธิฎีกา”. รายงานการวิจัย, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๔.
 ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา”. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ กลุ่มงานกฎหมายทั่วไป, ๒๕๔๕.
 ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. “การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญา โดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.
 ปวีณา มาศมุกทิก. “การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
 พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล. “กฎหมายปิดปาก”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
 วรพงษ์ จักรเสน. “การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. “ทิศทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐”. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ. ๒๕๕๐.
 ปันรส มาลากุล ณ อยุธยา. “การบริหารการเปลี่ยนแปลง”. เอกสารประกอบการบรรยาย. ๒๕๕๓.
 รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๕ – ๒๕๖๐.
 สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายเดชา คำสิทธิ
วัน เดือน ปีเกิด	๒๘ เมษายน ๒๕๐๖
การศึกษา	- ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง - เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ประวัติการทำงานโดยย่อ	- ๑ เมษายน ๒๕๕๒ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุตรดิตถ์ - ๑ เมษายน ๒๕๕๔ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูน - ๑ เมษายน ๒๕๕๕ เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาค ๑ - ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักงาน อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๕ - ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา
ตำแหน่งปัจจุบัน	เลขานุการศาลฎีกา

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง..... ผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการปฏิรูป
..... คดีแพ่งจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตปฏิรูป

ผู้วิจัย นายเดชา คำสิทธิ หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 61

ตำแหน่ง..... เลขานุการศาลฎีกา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาลฎีกาในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจากระบบการทำหน้าที่ตรวจฎีกาและ
ทำความเข้าใจ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงวินิจฉัย การทำหน้าที่ดังกล่าวเริ่ม
มีระบบและอ้างอิงได้ชัดเจนขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีชื่อเรียก
หน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้ว่า กรมตรวจฎีกาหรือศาลฎีกาขึ้นตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ดูแล
รับผิดชอบหน่วยงานนี้เรียกว่า อธิบดีศาลฎีกา ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกระทรวง
ยุติธรรม รวบรวมศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ
ให้เป็นหมวดหมู่ ได้เริ่มมีระบบศาลสูงสำหรับพิจารณาความอุทธรณ์ ทำหน้าที่ทบทวนคำพิพากษาของศาล
ล่าง โดยยกศาลฎีกามาทำหน้าที่นี้ ในชื่อศาลอุทธรณ์คดีหลวงควบคู่ไปกับศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์

ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2477 แบ่งศาล
ออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดของประเทศ มีอธิบดีศาล
ฎีการับผิดชอบงานของศาลฎีกา ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งจากอธิบดีศาลฎีกาเป็นประธานศาล
ฎีกาในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2482 ส่วนงานบริหาร
ของศาลนั้นยังขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม อำนาจหน้าที่รับผิดชอบของศาลฎีกามีการเปลี่ยนแปลง
เพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 กำหนดสาระสำคัญในการพยายามที่จะสร้างระบบ “การบริหาร
กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” (Good Governances) โดยการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิพื้นฐานแก่
ประชาชนมากขึ้นรวมถึงการเปิดโอกาสแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ในการกำหนดนโยบายและ
การตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ นอกจากอำนาจหน้าที่รับผิดชอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560 แล้วที่ผ่านมานั้นก็จะมีการแก้ไขกฎหมาย ปรับปรุงกฎหมายและมีการตรา
กฎหมายขึ้นใช้ใหม่เพื่อให้ทันยุค ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์

ด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนนั้นมีบทบาท
หลากหลายหน้าที่ การพิจารณาคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกานั้นจึงเป็นไปด้วยความล่าช้า และส่งผลให้
คู่ความที่มีอรรถคดีในศาลฎีกาได้รับการพิจารณาที่ใช้ระยะเวลาเวลานาน จึงได้มีการประกาศใช้
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2558
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 28 ก/หน้า 1/8 เมษายน 2558 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้
พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนการ
ฎีกาไม่สามารถถ่วงการคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพียงพอ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วขึ้นสมควรกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่าคดีที่ได้ยื่นฎีกาใดสมควรอนุญาตให้ยื่นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27 พ.ศ. 2558) ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติลักษณะ 2 ว่าด้วยฎีกา โดยยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 247 ถึงมาตรา 252 และให้ใช้ความใหม่ มีผลให้เปลี่ยนแปลงระบบฎีกาตามบทบัญญัติเดิมจากระบบสิทธิ เช่นเดียวกับการอุทธรณ์ เป็นระบบอนุญาต เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทำให้การฎีกาจะต้องทำในระบบการขออนุญาตฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 247 บัญญัติว่า “การฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา” จากบทบัญญัติดังกล่าวการฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความหรือผู้ฎีกาดังเช่นการอุทธรณ์ที่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความหรือผู้อุทธรณ์แต่การฎีกาให้กระทำต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา เฉพาะมาตรา 247 เพียงมาตราเดียวก็เกิดข้อคำถามว่า ระยะเวลาที่คู่ความจะได้รับการตัดสินใจโดยศาลฎีกานั้นถูกขยายออกไปอีกหรือไม่ เพราะคู่ความต้องยื่นคำร้องขออนุญาตหากได้รับอนุญาตจึงจะได้รับการพิจารณาฎีกา ซึ่งระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตใครเป็นผู้กำหนด แล้วค่าใช้จ่ายที่ต้องเขียนคำร้องขออนุญาตที่เป็นการทำเพิ่มเติมจากการเขียนฎีกาที่จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นอันเป็นภาระแก่คู่ความ

ดังนั้น ผลจากการแก้ไขระบบการฎีกาในข้างต้น ศาลฎีกาจึงต้องมีการดำเนินการเพื่อเตรียมปรับและวางแนวทางการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ซึ่งก็จะมีผลกระทบทั้งการดำเนินงานในศาลฎีกาเอง มีผลต่อศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้น และคู่ความ และนอกเหนือจากจะกระทบการทำงานแล้วยังส่งผลกระทบต่อสังคม สภาพเศรษฐกิจ ของประเทศอีกด้วย ศาลฎีกาตระหนักได้ถึงภาระการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็ว เทียบธรรม ตลอดจนปัญหาปริมาณคดีค้างเพิ่มขึ้น โดยมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการคดีให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการปรับปรุงการจำแนกประเภทคดี การปรับปรุงวิธีการเขียนคำพิพากษา การจัดระบบกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี รวมถึงการเพิ่มอัตรากำลังข้าราชการตุลาการ ปัญหาคดีที่ต้องทำเป็นคำพิพากษาและคดีที่ต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตฎีกาค้างเพิ่มขึ้นก็ยังมีอยู่และมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้น หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีการแก้ไขอย่างต่อเนื่องจริงจิงย่อมนจะส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อความน่าเชื่อถือและหลักนิติธรรมของการเป็นสถาบันสูงสุดในการใช้อำนาจตุลาการ เพื่อที่หาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวอีกรูปแบบหนึ่ง จึงเห็นสมควรศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาค่าพิพากษาจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบในการเปลี่ยนระบบการฎีกาว่าส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างไร

2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมประชาชนและสภาพเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนระบบการฎีกา
3. เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การจัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นการศึกษากระบวนการพิจารณาคดี คำร้องขออนุญาตฎีกาที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกา เปรียบเทียบปริมาณคดีก่อนมีการเปลี่ยนระบบการฎีกา และระยะเวลาในการพิจารณาคดีแฝงในชั้นฎีกา ว่ามีผลกระทบกับศาลยุติธรรม ประชาชน และสังคมเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ตำรากฎหมายและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
2. วิเคราะห์จากรายงานสถิติต่าง ๆ ของสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลฎีกา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลกระทบและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาคดีแฝงจากระบบสิทธิเป็นระบบการขออนุญาตฎีกา ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีการะบบฎีกาในคดีแฝงปัญหาข้อกฎหมายกับปัญหาข้อเท็จจริง ระบบการอุทธรณ์ฎีกาในต่างประเทศ ระบบกฎหมายไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายต่างประเทศ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2558 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแฝง พ.ศ. 2558 บทความทางวิชาการของนักกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ คำพิพากษาศาลฎีกา ผลการดำเนินงานของศาลยุติธรรมในรอบปี 2555 – 2558 และในรอบปี 2559 – 2561 นำไปศึกษาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่าตามระบบเดิมเป็นระบบสิทธิฎีกา ซึ่งคู่ความในคดีมีสิทธิฎีกาในข้อกฎหมายได้เสมอ ส่วนฎีกาในข้อเท็จจริงสามารถกระทำได้หากทุนทรัพย์มากกว่า 200,000 บาท การฎีการะบบสิทธินี้ทำให้เกิดปัญหาในศาลฎีกาที่ไม่สามารถถ่วงกรงคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้มีปริมาณคดีล้นศาลฎีกา ประชาชนได้รับความยุติธรรมล่าช้า เป็นการเปิดช่องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งประวิงเวลาได้ง่าย ไม่เป็นธรรมแก่คู่ความผู้สุจริต

การฎีการะบบใหม่ คือระบบการขออนุญาตฎีกา จะต้องมีการขออนุญาตฎีกา และศาลฎีกาจะอนุญาตเมื่อเป็นคดีที่มีปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะต้องวินิจฉัย ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกันเอง หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับศาลฎีกา หรือกรณียังไม่มีแนว

คำพิพากษาในเรื่องนั้น หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาคณะอื่นถึงที่สุดของศาลอื่น หรือเพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย หรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ

ข้อดีของระบบฎีกาอนุญาต

1. คดีที่ไม่ซับซ้อนจะสิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ ไม่ต้องเสียเวลาไปศาลฎีกา ทำให้การบังคับสิทธิของประชาชนมีความรวดเร็วขึ้นและมีค่าใช้จ่ายน้อยลง
2. สิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม
3. เป็นการให้ทรัพยากรรัฐให้คุ้มค่า โดยเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลอุทธรณ์ให้เป็นศาลสูง ทำให้ศาลฎีกาสามารถทุ่มเทให้กับคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและวางแนวคำพิพากษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกฎหมายในภาพรวม
4. เป็นระบบสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี

ข้อเสนอแนะ

เดิมการฎีกาเป็นระบบสิทธิ ทำให้มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาจำนวนมากส่งผลให้เกิดความล่าช้า การแก้ไขระบบการฎีกาให้เป็นระบบอนุญาตนั้น จึงสามารถแก้ปัญหาเรื่องภาระคดีได้ แต่การกำหนดให้ยื่นฎีกาเป็นระบบสิทธิเพื่อจะคุ้มครองคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ได้รับความยุติธรรมโดยมีการตรวจสอบถึงสามชั้นศาลด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงเป็นระบบอนุญาตที่ให้อำนาจแก่องค์คณะพิจารณา ก็อาจทำให้การตรวจสอบนั้นลดลง แต่อย่างไรก็ตาม คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาแล้ว ศาลฎีกาต้องส่งคำสั่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟัง และให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาภายในกำหนด เมื่อจำเลยยื่นคำแก้ฎีกาหรือไม่แก้ฎีกาภายในกำหนด ศาลชั้นต้นต้องส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้ฎีกา เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงسابความ และพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง การที่ต้องส่งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้ศาลชั้นต้นอ่าน ให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา แล้วต้องส่งกลับคืนให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าตามขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นและยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนในส่วนของ การพิจารณาคดี แม้การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกากับการพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นคนละส่วนหรือคนละประเด็นกัน แต่ก็ต้องมีการพิจารณาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนคดี และผ่านกระบวนการตรวจสอบของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ศาลฎีกาควรจะหาวิธีและกระบวนการแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ เพื่อให้การพิจารณามีคำสั่งและพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้ระบบอนุญาตฎีกาอย่างแท้จริง ในขั้นนี้ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการแก้ไขข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งว่า เมื่อมีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกามาพร้อมกับคำฟ้องฎีกา และศาลชั้นต้นได้ตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาแล้ว ให้รีบส่งสำเนาคำร้องและคำฟ้องฎีกานั้นให้คู่ความอีกฝ่าย เพื่อให้คู่ความยื่นคำคัดค้าน และอาจยื่นคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความประสงค์ไม่ขอยื่นคำแก้ฎีกามาในคราวเดียวกัน โดยการยื่นคำแก้ฎีกานั้นให้แจ้งคู่ความด้วยว่า คู่ความจะยื่นคำแก้ฎีกามาในขั้นนี้ด้วยหรือไม่

ก็ได้ หากคู่ความยื่นคำแก้ฎีกามาชั้นนี้และคดีนี้ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาจะพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จสิ้นไปเสียทีเดียว เพื่อเป็นทางเลือกแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ประสงค์ให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว รวมถึงไม่เป็นการบังคับให้คู่ความอีกฝ่ายต้องยื่นคำแก้ฎีกาเข้ามาก่อน อันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยใช่เหตุในกรณีที่ศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ฎีกาซึ่งเป็นคดีส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายยื่นคำคัดค้านและคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความประสงค์ไม่แก้ฎีกาแล้ว จึงให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนให้ศาลฎีกาพิจารณาคำร้องตลอดจนพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปหากมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา นอกจากนี้การพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จไปเสียทีเดียวโดยไม่ต้องแจ้งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้คู่ความทราบก่อน จะเป็นการรักษาความลับในทางคดีได้ในระดับหนึ่ง เพราะการอนุญาตให้ฎีกาคู่ความย่อมคาดหมายได้ว่าผลคดีจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่คู่ความที่ขออนุญาตฎีกา

และในปัจจุบันศาลหรือคู่ความจะใช้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวบรรทัดฐาน นอกจากการตีความตามตัวบทอีกด้วย ซึ่งการนำคำพิพากษาศาลฎีกาไปเป็นแนวนั้น ก็ได้นำมาใช้ในคำร้องขออนุญาตฎีกา ดังนั้น เหตุผลที่ใช้ในคำร้องขออนุญาตฎีกาควรจะเป็นบรรทัดฐานให้กับสังคมคู่ความเหมือนกับคำพิพากษาที่วินิจฉัยวางเป็นหลักให้กับสังคมได้ และควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวคำสั่งที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้กับประชาชนทราบอีก เพื่อจะทำให้ประชาชนได้วางแผนและบริหารจัดการการสู้คดีหรือเตรียมการฎีกาได้อย่างถูกต้องอันเป็นการลดปริมาณคดีและเวลาในการพิจารณาคดีในชั้นฎีกาอันเป็นประโยชน์กับคู่ความอีกทางหนึ่งด้วย

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการของศาลและเสริมความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ซึ่งการฎีกาแบบอนุญาตจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีและกระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง